

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма:

Державна політика та публічне управління

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в
Україні»

здобувача Євтушенка Тихона В'ячеславовича _____

Науковий керівник: *к.т.н. Шпига Петро Семенович* _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: *д.держ.упр., проф. Карпенко О.В.*

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Державна політика та публічне управління

Галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

_____ А.С. Осьмак

_____ 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ О.В. Карпенко

_____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Євтушенку Тихону В'ячеславовичу

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

***на тему «Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в
Україні»***

Тему затверджено наказом ректора Університету від «27» вересня 2024 р. № 1686-ст

**Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах Національного
інституту стратегічних досліджень**

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-методологічні засади політичної аналітики
Розділ 2	Взаємозв'язок політичної аналітики та політичних режимів
Розділ 3	Практичні аспекти застосування політичної аналітики в інформаційному просторі
Об'єкт дослідження:	Інформаційні процеси в Україні
Предмет дослідження:	Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Розгляд та аналіз впливу політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	- Розкрити сутність, функції та принципи політичної аналітики. - Проаналізувати історію виникнення та розвитку політичної аналітики.
У розділі 2	- Визначити взаємозв'язок політичної аналітики та політичних режимів. - Розкрити основні критерії оцінки та методи аналізу інформації в політичній аналітиці.
У розділі 3	- Визначити режими та етапи аналітичної роботи зі збору інформації в політичній аналітиці. - Проаналізувати практичне використання аналітичної інформації у процесі прийняття політичних рішень. - Розробити практичні рекомендації щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

**Завдання підготував
науковий керівник**

П.С. Шпига

«29» вересня 2024 р.

**Завдання одержав
здобувач**

Т.В. Євтушенко

«29» вересня 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 86 сторінок, 1 таблицю, та список використаних джерел з 47 найменувань.

«Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні»

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є інформаційні процеси в Україні

Предметом дослідження є вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні.

Мета і завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної магістерської роботи є розгляд та аналіз впливу політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- розкрити сутність, функції та принципи політичної аналітики;
- проаналізувати історію виникнення та розвитку політичної аналітики;
- визначити взаємозв'язок політичної аналітики та політичних режимів;
- розкрити основні критерії оцінки та методи аналізу інформації в політичній аналітиці;
- визначити режими та етапи аналітичної роботи зі збору інформації в політичній аналітиці;
- проаналізувати практичне використання аналітичної інформації у процесі прийняття політичних рішень;
- розробити практичні рекомендації щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Практичне значення отриманих результатів полягає у формуванні розуміння необхідності підвищення ролі інформаційно-аналітичних служб в органах державної влади та управління та розробка альтернативних підходів щодо моделювання структури та функцій інформаційно-аналітичних підрозділів на центральному рівні з метою демократизації інформаційних процесів в Україні. Таким чином у даній роботі автор розкрив нові тенденції у структурі, сутності, формах взаємовпливу представників ЗМІ та політичних аналітиків, співпраця яких ще не має достатнього наукового осмислення і пропонована робота, можливо, певною мірою заповнить цю прогалину.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2024. Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: політична аналітика, консультації, інформація, ЗМІ, інформаційний простір, мас-медіа, прогноз, консультування, владні структури, Демократизація суспільства, інформаційні процеси в Україні, прогнозування.

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми
«Державна політика та публічне управління»

Євтушенка Т.В.
на тему «Вплив політичної аналітики на формування інформаційних
процесів в Україні»

1. Актуальність теми: Актуальність теми дослідження політичного аналізу обумовлена складністю сучасного світу, що вимагає від суспільства пошуку нестандартних рішень для соціального прогресу. Політичні системи перевіряються на здатність адаптуватися до викликів часу, і їхній успіх залежить від якості політичного аналізу. В Україні існує проблема недостатньої кваліфікації аналітиків, що ускладнює прийняття ефективних державних рішень. Також, доцільність цієї роботи підкріплюється необхідністю впровадження нових методик і підходів до політичного аналізу, що забезпечить більш комплексне розуміння політичних процесів. Аналіз політики, який базується на суспільних цінностях і орієнтований на клієнта, сприятиме розвитку більш ефективних державних рішень, що позитивно позначатиметься на соціальному розвитку.

2. Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: Робота відзначається комплексним підходом до вивчення політичної аналітики, що охоплює теоретико-методологічні основи, аналіз взаємозв'язку з політичними режимами та практичне застосування аналітичних методів. Важливою перевагою є глибоке опрацювання історії розвитку політичної аналітики та чітке визначення ключових функцій і принципів її застосування. Робота також демонструє систематичний аналіз сучасних методів оцінки та прогнозування політичних процесів.

3. Наявність самостійних розробок автора: Автор здійснив самостійний аналіз взаємозв'язку політичної аналітики та політичних режимів, а також виокремив критерії оцінки інформації та основні методи аналізу. Особливу увагу приділено розробці практичних аспектів застосування політичної аналітики, що свідчить про глибоке розуміння досліджуваної проблематики.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Теоретичні висновки роботи є значущими, оскільки автор глибоко дослідив особливості політичного аналізу, порівнюючи його з мас-медійним аналізом, що дозволило сформулювати цілісне уявлення про сутність та методи обох сфер. Практичні рекомендації роботи мають важливе значення для підвищення ролі інформаційно-аналітичних служб в органах влади та розробки нових підходів до їх структури й функцій, що сприятиме демократизації інформаційних процесів в Україні.

5. Наявність недоліків: У роботі відзначається мала кількість ілюстративного матеріалу, що може ускладнювати сприйняття інформації. Крім того, присутні стилістичні помилки в написанні тексту, які впливають на загальне враження від роботи.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Кваліфікаційна магістерська робота Євтушенка Т.В. виконана на професійному рівні, результати дослідження дають відповідь на поставлені завдання у вступі, робота відповідає всім наявним вимогам та може бути допущена до захисту з оцінкою «добре».

Науковий керівник: кандидат технічних наук

«___» _____ 2024 р. _____

Петро Шпиґа

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти

Євтушенка Тихона В'ячеславовича

на тему: «Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення зумовлена сучасними соціально-політичними викликами, що потребують якісного аналізу політики для прийняття ефективних рішень. У сучасних умовах зростає попит на кваліфікованих аналітиків, здатних прогнозувати наслідки рішень і адаптуватися до змін. Доцільність розроблення цієї теми полягає в необхідності вдосконалення методології аналізу політики та підготовки фахівців, які зможуть впливати на соціальний прогрес і прийняття державних рішень. Це сприятиме підвищенню якості аналітичної роботи в державних і приватних секторах.

Якість проведеного дослідження. Дослідження, виконане автором, відповідає основним напрямам наукових досліджень кафедри національної економіки та публічного управління. Автор застосував здобуті під час навчання теоретичні й практичні знання, вміння та навички в галузі публічного управління та адміністрування для вирішення конкретних практичних завдань.

Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи. Дослідження вирізняється різнобічним підходом до вивчення політичної аналітики, що охоплює як теоретичні основи, так і аналіз її взаємодії з різними політичними режимами. Автор приділив значну увагу історичним аспектам розвитку цієї сфери, а також детально розглянув її основні функції та принципи. Окремо варто відзначити комплексний аналіз сучасних методів, які використовуються для оцінки та прогнозування політичних процесів, що додає роботі вагомості та практичної цінності.

Зауваження. Текст магістерської роботи відповідає встановленим вимогам, але деякі концепції автора потребують додаткового пояснення, також присутні стилістичні помилки в написанні тексту.

Магістерська робота Євтушенка Тихона В'ячеславовича на тему «Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні» відповідає вимогам, які висуваються до дипломних робіт на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», може бути допущена до захисту перед ЕК та заслуговує на оцінку «добре».

Заступник начальника управління –
начальник 1 відділу 2 управління
Департаменту кадрової роботи та
управління персоналом Адміністрації
Держспецзв'язку, доктор філософії з
публічного управління та адміністрування

Леонід АРСЕНОВИЧ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ	11
1.1 Визначення та сутність політичної аналітики та політичних консультацій.	11
1.2 Історія виникнення та розвитку політичної аналітики	15
1.3 Функції та принципи політичної аналітики	20
РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ ТА ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ.....	25
2.1 Політична аналітика, консультації та політичний режим	25
2.2 Поняття та значення інформації в політичній аналітиці. Джерела аналітичної інформації	32
2.3 Критерії оцінки та методи аналізу інформації в політичній аналітиці	49
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	62
3.1. Режими та етапи аналітичної роботи зі збору інформації	62
3.2 Поняття та сутність політичного прогнозу	67
3.3 Практичне використання аналітичної інформації у процесі прийняття політичних рішень.....	73
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ кожною миттю свого буття свідчить про те, наскільки він складний, різноманітний і суперечливий, наскільки помітні нездоланні в ньому тенденції до багатоваріантності суспільного розвитку, наскільки нові, нестандартні, а нерідко й непередбачено актуальні завдання вибору людством перспектив соціального прогресу. У нинішніх умовах сувору перевірку на виживання, здатність відповісти на виклик часу проходять політико-соціальні системи, а разом з ними тримають іспит теоретичні концепції суспільного розвитку, ті чи інші політико-соціальні теорії.

Найбільш вагомим вихідним пунктом дослідження автора даної роботи є загальне уявлення про нову професію – аналіз політики. Зазначимо, що термін «аналітика» у класичному визначенні – це дослідження початків, елементарних принципів, завдяки яким роздуми приймають доведений характер.

Аналіз політики як наука, навчальна дисципліна і сфера професійної діяльності вимагає чіткого й коректного тлумачення понять і дефініцій, адже конструктивність взаємозв'язку політичних наук і аналізу політики значною мірою залежить від правильності усвідомлення наукової термінології. Окремі науковці вважають, що в Україні існує проблема якості аналізу політики і, відповідно, кваліфікації аналітиків-експертів. Незалежно від конкретної проблеми її розв'язанням є порада-рекомендація або структура для її надання.

У даній роботі автор пропонує звернути увагу на термінологію і відокремлювати поняття «аналіз політики» від «політичного аналізу». Термін «аналіз» і означає розкладення, розчленування. В науці це є метод філософського і прикладного дослідження, який являє собою процедуру уявного розчленування об'єкта, визначення його якостей та відносин між його частинами [29].

Нині вже існує ціла низка визначень поняття “аналіз політики”. Наприклад: «Аналіз політики – це спосіб синтезу інформації сукупно з результатами досліджень з метою створення основи для політичних рішень (з’ясування можливих альтернатив) і визначення майбутніх потреб в інформації, що стосується політики» [3] або «Аналіз політики – це прикладна суспільно-наукова дисципліна, яка користується різноманітними методами соціологічного дослідження і добору аргументації для нагромадження й переробки пов’язаної з політикою інформації, що може використовуватися для розв’язання політичних проблем» [7], або «Аналіз політики – це професійна робота щодо послідовно-систематичного аналітичного процесу, необхідного для суспільного розвитку» [39]. Зазначимо, що цим визначенням, як і більшості інших, бракує орієнтації на споживача, що вирізняє аналіз політики як професійну діяльність. Оскільки наша зацікавленість зосереджується на аналізі політики як на професійній діяльності, то визначення нашого предмета вимагатиме, щоб політичні експерти в державних чи приватних організаціях мали клієнтів, споживачів їхніх порад, і ці клієнти могли брати участь в ухваленні державних рішень. Зважаючи на ці міркування, спробуймо дати таке просте визначення: аналіз політики – це порада щодо державних рішень, орієнтована на клієнта й базована на суспільних цінностях. Надалі автор буде наголошувати скоріше на розвиток професійного способу мислення, аніж на вдосконалення технічної майстерності [7]. Якщо зосереджуватись на ідеї надання клієнтам корисної поради, з цього природним чином випливатиме усвідомлення важливості вивчення різних методик аналізу політики й розуміння політичних процесів. Це визначення наголошує ще й на важливості суспільних цінностей для аналізу політики. Про суспільні цінності може йтися навіть тоді, коли порада має характер чистого передбачення. Зважаючи на ті наслідки політики, які не зачіпають інтересів клієнта, політичний експерт мимоволі визнає, що добробут інших людей – це цінність. Кваліфікований

аналіз політики охоплює поглядом широку панораму наслідків і суспільних цінностей.

Однією з споріднених професій аналізу політики є журналістика [5]. Це порівняння на перший погляд може здаватися дивним. Як правило, журналісти цікавляться останніми подіями; рідко коли від них вимагають передбачення майбутнього. Коли газети пишуть про державну політику, намагання привернути до себе увагу якнайбільшої кількості читачів веде до того, що вони зосереджуються на незвичайному і сенсаційному, а не на повсякденному і приземленому. Тому їхній внесок у політичний процес частіше зводиться до винесення політичних проблем на суд громадськості, ніж до систематичного зіставлення альтернативних рішень. Проте політичні експерти і журналісти мають кілька спільних цілей і натикаються на схожі перешкоди.

Жорсткі кінцеві терміни переслідують журналістів у роботі. Оскільки новини швидко старіють, журналісти опиняються перед перспективою, що їхній матеріал не опублікують без наступних виправлень. Так само й поради політичних експертів, навіть найвитонченіші й найпереконливіші, виявляться марними, якщо будуть передані клієнтам після того, як ті були змушені голосувати, видати розпорядження або якимсь іншим чином ухвалити певну постанову. Тоді навряд чи матиме місце випадок, коли краще пізно, ніж ніколи.

Жорсткі кінцеві терміни ведуть до того, що журналісти і політичні експерти розробили схожу стратегію збирання інформації. Картотека підготовчої інформації і мережа обізнаних людей часто слугують за надзвичайно цінні засоби. Вони дозволяють журналістам швидко вставити події у певний контекст. Таку роль вони виконують і для політичних експертів, але можуть забезпечити ще й інформацією, потрібною для оцінки технічної, політичної та адміністративної здійсненності політичних альтернатив, коли за браком часу неможливо провести систематичні дослідження. Як і журналісти, політичні експерти розважливо вдосконалюють свої джерела інформацією

І, нарешті, найголовнішою турботою є передача інформації. Журналісти повинні бути спроможні викласти свої повідомлення словами, які привернули б на довгий час увагу читачів. Політичні експерти мають робити те саме для своїх клієнтів. Ефективна передача інформації вимагає досконалого викладу: експерти повинні пояснити свою технічну роботу мовою, зрозумілою клієнтам. Крім того, оскільки увага і час клієнтів – це обмежений ресурс, то, щоб бути ефективним, виклад мусить бути небагатослівним і переконливим.

Основна мета даного дослідження – розгляд і систематичний виклад основних дефініцій загальної теорії політичного аналізу; ознайомлення з історією виникнення, розвитку і сучасними методиками здійснення політичного аналізу та прогнозування як засобу демократизації інформаційних процесів в Україні; сприяння усвідомленню суб'єктами політичного процесу в Україні місця і ролі політичного аналізу в системі прийняття політичного рішення на прикладі співпраці з центральними засобами масової інформації України, розробка практичних рекомендацій щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автор здійснив також огляд мас-медійної тематики в українському сегменті Інтернету. На сьогодні в Україні нараховується близько 6000 www серверів. Вважається, що систематизовану і найбільш повну інформацію про українські видання містить сервер Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського АН України (НБВУ) – www.nbuv.ua. Це роботи С.Телешуна, В.Рєбкала, В.Тертички, О.Валєвського, М.Логунової, В.Бебика, Ю.Кальниша.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розгляд та аналіз впливу політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Відповідно до мети дослідження в процесі виконання роботи були поставлені наступні завдання:

- розкрити сутність, функції та принципи політичної аналітики;
- проаналізувати історію виникнення та розвитку політичної аналітики;
- визначити взаємозв'язок політичної аналітики та політичних режимів;
- розкрити основні критерії оцінки та методи аналізу інформації в політичній аналітиці;
- визначити режими та етапи аналітичної роботи зі збору інформації в політичній аналітиці;
- проаналізувати практичне використання аналітичної інформації у процесі прийняття політичних рішень;
- розробити практичні рекомендації щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Об'єкт дослідження – інформаційні процеси в Україні.

Предмет дослідження – вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні.

Методи дослідження. Методологічні основи дослідження, на які опирається автор, розглядаються з точки зору політології. Як відомо, політологія (загальна теорія політики) вивчає закономірності відносин соціальних суб'єктів з приводу влади [22]. Тому ми будемо розглядати політико-інформаційні процеси в Україні, в основному, у їх відношенні до завоювання, утримання і використання політичної влади. Політологія використовує різні методи дослідження: філософські, правові, соціологічні, історичні, математичні, логічні (аналіз, синтез, абстракцію, узагальнення, індукцію і дедукцію, аналогію і порівняння), які в тій чи іншій мірі будуть використані у цій роботі. Особливо важливим у даному дослідженні є

системний підхід. У зв'язку із зростанням ролі психологічного чинника в перехідному періоді важливим для нас є біхевіористський метод, який вивчає політичний процес з точки зору поведінки суб'єктів. Однак, слід зауважити наступне: застосування у даній роботі наведених вище методів сильно гальмувалося браком інформації.

Це пов'язано з тим, що ступінь розробки у науковій літературі у частині, що стосується незалежності України – недостатній. Автор зробив таку оцінку на підставі огляду наукових та науково-публіцистичних журналів «Нова політика», «Людина і політика», «Політичний календар», «Социс», «Віче» та інших.

Теоретична, методична значущість отриманих результатів полягає у тому, що під час дослідження було сформоване об'ємне уявлення про політичний аналіз, порівнюючи його із спорідненим мас-медійним аналізом. В обох випадках застосовується теорія та емпіричні методи суспільних наук для передбачення наслідків можливих варіантів політики. Як і журналістика, аналіз політики вимагає вміння збирати інформацію і передавати її клієнтові. Політичний аналіз за масштабами не є такий вузький, як старе державне управління, і не такий широкий, як класичне планування. І все-таки планувальники та державні управлінці, які відверто визнають законною свою участь у політичному процесі, а також журналісти галузевих програм, можуть часом стати політичними експертами, що дають поради різним політичним діячам.

Практичне значення отриманих результатів полягає у формуванні розуміння необхідності підвищення ролі інформаційно-аналітичних служб в органах державної влади та управління та розробка альтернативних підходів щодо моделювання структури та функцій інформаційно-аналітичних підрозділів на центральному рівні з метою демократизації інформаційних процесів в Україні.

Таким чином у даній роботі автор спробує розкрити нові тенденції у структурі, сутності, формах взаємовпливу представників ЗМІ та політичних аналітиків, співпраця яких ще не має достатнього наукового осмислення і пропонована робота, можливо, певною мірою заповнить цю прогалину.

Інформаційною базою дослідження є матеріали аналітичних центрів, урядових установ, а також наукових праць, що розглядають процеси політичної аналітики в Україні.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні засади політичної аналітики, а саме: визначено сутність понять політичної аналітики та політичних консультацій, проаналізована історію виникнення та розвитку політичної аналітики, та зазначені основні функції та принципи, яких потрібно дотримуватися у ході аналізу політичних процесів та подій.

У другому розділі здійснено аналіз взаємозв'язку політичної аналітики та політичних режимів, що дозволило визначити їхню сутність та розкрити значення інформації в політичній аналітиці. Було виокремлено основні критерії оцінки інформації в політичній аналітиці. Крім того, розглянуто ключові методи аналізу, такі як контент-аналіз, порівняльний аналіз та прогнозування, що дозволяють забезпечити ефективність політичного управління в різних політичних режимах.

У третьому розділі з акцентовано увагу на практичні аспекти застосування політичної аналітики в інформаційному просторі. Визначено режими та етапи аналітичної роботи, зокрема методи збору, обробки та аналізу інформації. Розкрита сутність політичного прогнозу як важливого елементу аналітичного процесу. Окремо проаналізовано практичне використання аналітичної інформації в процесі ухвалення політичних рішень.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на III міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Державна

політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах» (м. Київ – м. Вроцлав, 23 жовтня 2024 року) [47].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ

1.1. Визначення та сутність політичної аналітики та політичних консультацій.

Керівництво державою в умовах ситуації, що швидко змінюється, потребує від політичних акторів роботи в режимі реального часу, що обумовлює необхідність прийняття державних рішень у максимально стислі строки. Сам процес прийняття рішень в умовах демократичного суспільства невідривно пов'язаний з політичною аналітикою та політичними консультаціями.

Політики різних держав на разі тісно співпрацюють з представниками засобів масової інформації, але іноді політики не займають чітко визначної позиції по відношенню до того чи іншого питання, що зачіпає суспільні інтереси. Наслідком цього є недостатня інформованість громадськості також і з боку мас-медіа. В подібних випадках підвищується роль аналізу та прогнозу, що дозволяє викрити латентні загрози для держави, його окремих сфер діяльності, а також конкуруючих внутріполітичних сил в країні та прийняти рішення. У свою чергу журналісти мають висвітлювати позиції різноманітних політичних сил об'єктивно та виважено, вони також повинні піддавати аналізу свої проекти з метою уникнення так званих “темників”.

Таким чином, робота у напрямку політичної аналітики дозволяє прийти до необхідних політичних рішень взагалі і виступає засобом демократизації інформаційних процесів в Україні зокрема.

У класичному виразі політичний аналіз визначається як систематична оцінка технічної та економічної здійсненності і політичної життєдіяльності альтернативних політик (планів, програм), стратегій їх здійснення та наслідків [29].

Водночас з цим автор буде використовувати наступні визначення, як то: політичний аналіз – це спосіб синтезу інформації сукупно з результатами досліджень з метою створення основи для політичних рішень і відзначення майбутніх проблем в інформації, що стосується політики [7]. З іншої позиції політичний аналіз – це прикладна суспільно-наукова дисципліна, яка користується різноманітними методами соціологічного дослідження і добору аргументації для нагромадження і розв’язання політичних проблем [3].

Також політичний аналіз можна визначити, як процес збирання і узагальнення інформації про політичну систему загалом і окремі її складові, виявлення зв’язків, взаємозалежності суб’єктів політичного процесу, його закономірностей, аналогів і детермінант з метою прогнозування напрямів і майбутніх результатів, наслідків політичних дій та їх впливу на розвиток суспільства [40].

На думку автора найкращою формою подачі матеріалу політичного моніторингу є підготовка спеціальних прес-релізів, що вміщують інформацію по одній з проблем державної політики, що є досить цікавою для масових аудиторій та актуальною на даний час. Журналісти повинні слідкувати за пульсом життєдіяльності суспільства взагалі і політиків зокрема [5].

Отже, політичну аналітику як засіб демократизації політичних процесів в Україні можна визначити як свідомий, цілеспрямований, конкурентний, скоординований процес вивчення політичної обстановки, подій, тенденцій, перспектив її розвитку з метою визначення цілісної картини того, що відбувається та подальшого прийняття політичних рішень [18].

Завдання політичної аналітики – при перших ознаках виникнення загрози виявити її фактори та розробити заходи щодо її ліквідації. Одна з провідних позицій у висвітленні цього завдання в демократичному ключі належить засобам масової інформації.

Аналітика відноситься до інфраструктурних галузей, функціонально укорінених в найрізноманітніших сферах, що забезпечуються, та які

характеризуються мультидіяльносним генезисом та поліструктурністю організації.

Скептики стверджують, що аналітика – професія, яка базується на езотеричному знанні та інтуїції, на таємниці проникнення в закриті механізми політики, економіки та ін., на штучній обдарованості її представників, здатних до інтелектуальної магії.

Разом з тим, аналітика, як діяльність, передбачає в своєму професіоналізмі синтез трьох компонентів: володіння аналітичними методами (функціональний компонент), знання предметної галузі (галузевий компонент) та деякий тип обдарованості, структури особистості (особистий компонент) [36].

Таким чином, політичний аналіз прагне охопити політичну систему в усьому її різноманітті та навіть винести дослідження за межі суто політичної системи у сферу тих суспільних відносин, які, перебуваючи поза відносинами політичної влади, можуть відчутно на неї впливати. Увага політичної аналітики, як засобу демократизації інформаційних процесів в Україні спрямована, так би мовити у нескінчений простір суспільних відносин.

Також, неодмінною складовою політичного аналізу, як свідомого, цілеспрямованого, скоординованого процесу пов'язаного з політикою є політична консультація.

Політична консультація – це процес надання спеціалістом або групою спеціалістів у галузі політики порад суб'єкту, що приймає політичні рішення з питань його професійної діяльності [36].

Політична аналітика нерозривно пов'язана з іншими суспільними науками. Саме вони дозволяють зрозуміти кожну ситуацію, що вивчається. Вивчення різноманітних явищ різноманітними суспільними науками відбувалось протягом тисячоліть. Вони мають достатню інформаційну базу для ефективної роботи політичного аналітика. Так, політична аналітика тісно пов'язана з історією, яка дозволяє розглядати політичні процеси та події в

ретроспективі, що сприяє розумінню сутності явища, його історичних причин та передумов.

Політологія дозволяє виділити чинники та механізми, що впливають на результати виборів, діяльність державних органів, дії громадських організацій, груп тощо.

Соціологія надає політичній аналітиці комплекс методів і технік, які дозволяють вивчати соціальні процеси в суспільстві, державі, а, відповідно, визначати відношення населення до тих чи інших політичних процесів.

Соціальна психологія вивчає колективну реакцію людей на зовнішні мотиви, що спонукають особливості поведінки громадських груп.

Етнічна психологія вивчає особливості поведінки різних етнічних груп, а також їх взаємодію (розглядається як частина соціальної психології).

Економіка займається соціальними явищами, що відносяться насамперед до забезпечення матеріальних потреб окремих індивідуумів та громадських груп.

Географія вивчає природні й виробничі територіальні комплекси та їх компоненти [33].

Політична аналітика, науково-прикладна як галузь, являє собою циклічний процес, що складається з аналізу, прогнозування та консультування (рекомендацій). Цей цикл, на який майже не звертається увага, часто зустрічається і в повсякденному житті. Наприклад, перед нами постає проблема написання творчої роботи і виявляється, що вдома немає необхідної літератури. Починається аналіз, ми згадуємо, що необхідні джерела бачили у бібліотеці, дивимося на годинник та встановлюємо, що до закінчення роботи бібліотеки залишається ще півгодини. Потім ми згадуємо, що подібну літературу ми бачили в колег, які мешкають поруч, але збирались виїхати за місто. Втім, до бібліотеки ми можемо не встигнути до закриття, а колеги можуть виїхати раніше (аналіз). Проте, якщо ми спершу поїдемо до бібліотеки і не встигнемо до закриття, у нас не залишиться часу заїхати до колег. Вибір

падає на той варіант, що знаходиться ближче, але в якому література подібна (рішення). Таким чином, ми прямуємо до колег, які мешкають поблизу, які ще вдома і в яких є схожа література, хоча і відмінна від тієї, яка є в бібліотеці (реалізація рішення).

Як підсумок, слід зазначити, що політичні експерти працюють у різноманітних організаційних структурах над проблемами, що охоплюють широкий діапазон знань у різноманітних царинах.

1.2. Історія виникнення та розвитку політичної аналітики

Найперші в історії людства письмові згадки про спроби усвідомлення суспільно-політичних проблем містяться у релігійних міфах та легендах. Системний підхід до розгляду багатьох питань державності, права, суспільної поведінки міститься в документах світових релігій: буддизму, християнства, ісламу. Релігійні вчення висвітлювали існуючий суспільний устрій, посиляючись на незаперечний авторитет вищих сил – ієрархії богів чи єдиного бога.

Політична аналітика, як така, бере свій початок з держав Давнього Єгипту, Месопотамії та Китаю. Вже в той час процес прийняття важливих політичних рішень, пов'язаних з управлінням державою, ототожнювався з інститутом радників. В давності, в умовах відсутності знань про методи, форми та технології аналізу інформації, цей інститут базувався на езотеричних знаннях і був представлений різного роду оракулами та пророками. Паралельно з езотеричними знаннями, свій розвиток отримала емпірична аналітика, що прямо була пов'язана з інститутом старійшин. Крім старійшин, політичні консультації проводились народними зборами, на які були покладені завдання вирішення найважливіших питань війни та миру, укладання угод.

У Давньому Римі роль радників відігравали сенатори та легати. Так, в «Анналах» Тацита читаємо: «Потім легати та інші сенатори почали радитися про те, кому доручити управління Сирією. І так як всі інші не дуже прагнули до цього призначення, про це довго сперечалися між собою Вібій Марс і Гней Сенецій, поки Марс не поступився більш старому за віком та більш настійливому Сенецію».

Крім того Тацит пише: «В нашій державі люди люблять тлумачити будь-яку подію... Вітелій же нічого не розумів у людських та божественних установленнях, він діяв, як радили йому друзі, такі ж недалекі та легковажні». З цього можна побачити, що вже в епоху Давнього Риму існувала проблема відділення політичної аналітики та консультації від найближчого оточення керівника держави, а також його професіоналізація.

Потім в епоху феодалізму, політичні консультації стали проводитись представниками найбільш заможних громадян держав, що, по суті знизило професіоналізм самих консультацій, так як в їх основу були покладені особисті економічні інтереси «консультантів», а також їх особисті відносини з «замовником інформації».

Так, в державі Каролінгів політичні консультації здійснювали заради крупних землевласників, які визначали доцільність прийняття тих чи інших політичних рішень

Розглядаючи еволюцію політичної аналітики, можна спостерігати перехід від езотеричної до емпіричної складової цього процесу. І лише потім відбулася професіоналізація суб'єктів, що були втягнуті в процес політичної аналітики.

Інститут професійних радників з'явився з розвитком католицизму в Західній Європі VI століття. Саме в той час церква почала поставляти королівській владі найвидніших радників. Так, при Людовику VI та його спадкоємцю Людовику VII найважливішу політичну роль відіграв абат Сугерій.

Одним з централізованих інститутів, що спеціалізувався на політичних консультаціях, стала введена Філіпом II у Франції королівська курія, що складалася з найосвіченіших людей, які мали досвід практичної роботи в судових чи фінансових органах.

У той же час, першу згадку про професійних політичних радників можна знайти у роботі Н. Макіавеллі (1469-1527) «Правитель». В частині XXII «Про радників правителя» він пише: «Немалу важливість має для правителя вибір радників, а які вони будуть, добрі чи погані, - залежить від розсудливості правителів. Про розум правителя в першу чергу судять по тому, яких людей він до себе наближує. Якщо ці люди віддані й талановиті, то можна бути впевненим в його мудрості, бо він зміг розпізнати їх здібності та стримати їх відданість. Якщо ж вони не такі, то й про государя зроблять відповідний висновок, бо першу помилку він уже здійснив, обравши поганих радників» [17].

На території України перші згадки про свого роду політичних аналітиків та консультантів відносяться до язичництва, де цю функцію відігравали волхви та бояри.

Одна з перших згадок про бояр як «політичних аналітиків» зустрічається у «Слові о полку Ігоревім». Так, бояри Святослава звертаються до князя: «Вже, княже, горе розум твій полонило; ось два соколи (Ігор Святославович та Всеволод Святославович) злетіли з отчого золотого престолу, щоб здобути Тмуторокань або ж зачерпнути шоломом з Дону. Вже соколам крила підсікли шаблями поганців, а самих закували в залізні пута...».

Крім того, у творі робляться перші спроби оцінити зовнішнє, міжнародне становище Русі: «На річці Каялі темрява світло покрила; по руській землі розлягалися половці, як виводок гепардів. Вже впала ганьба на славу; вже насилля здолало свободу... І ось готські красні діви заспівали на березі синього моря: дзвонячи руським золотом, вони оспівують час Бози, плекають помсту за Шарукана. А ми вже, дружино, без радості» [10].

Характерно, що саме «Слові о полку Ігоревім» містить деякі аналітичні властивості та написане з елементами аналітичного документу. Так, по-перше, визначена тема та хронологія подій, про які йдеться; по-друге, перша частина містить основну тему – військова операція князя Ігоря. Далі йде ретроспективний аналіз внутрішньополітичної ситуації в Русі за часів Олега Святославовича в контексті взаємозв'язку між його військовими операціями та початком розбрату в країні. При цьому, використовується порівняльний аналіз військових частин часів Олега та Ігоря. Далі аналізуються наслідки поразки Ігоря та обґрунтування причин, через які ці наслідки стали такими тяжкими для країни. Далі автор надає рекомендації кожному князю окремо щодо проведення спільної військової операції. Таким чином, збережена основна послідовність політичної аналітики: виокремлення теми, аналіз та обґрунтування, рекомендації.

Важливий внесок у громадянське трактування політики належить Джону Локку (1632-1704), якого вважають засновником теорії лібералізму. В своєму творі «Два трактати про правління» він вперше розмежував такі поняття, як особистість, суспільство, держава й поставив особистість вище від суспільства і держави.

Подальший розвиток політичної аналітики к науки знаходимо у працях Шарля Луї Монтеск'є (1689-1755). У праці «Про дух законів» він виступає як засновник географічної школи дослідження політики й держави і називає їх: клімат, релігія, закони, принципи правління, приклади минулого, звичаї і, як результат переліченого – «загальний дух народу». Монтеск'є сформулював теорію поділу влад.

Вихідним моментом аналізу Жан-Жака Руссо (1712-1778) стало з'ясування подвійного стану громадянина в державі. З одного боку, індивіди певним чином створюють державу, з другого – самі стають її продуктом, оскільки буття і мораль громадян співвіднесені з їх громадянством.

Оригінальний підхід до політичного аналізу демократії запропонував Алексіс де Токвіль (1805-1858), який досліджував демократію з погляду небезпеки її небажаних наслідків. Він вбачав їх у тому, що «демократія не дає народу найкращого уряду», і в тому, що формується політична тиранія більшості.

Із середини XIX ст. бурхливий розвиток промислового капіталу спонукав теоретиків лібералізму до аналізу місця демократичної держави в управлінні економікою. Вони почали досліджувати соціальні проблеми.

Політизація суспільства, що відбулася в Європі і Північній Америці в XIX ст., стимулювала виникнення численних політичних концепцій: імперіалістичної, геополітичної, державно-правової, анархічної, націоналістичної тощо. В багатьох країнах широко впроваджувалась представницька демократія, ускладнювалась система влади, взаємовідносин людини і держави. Все це вимагало наукового аналізу, оцінки, прогнозування.

На межі XIX-XX ст. відбулося об'єднання багатьох раніше накопичених ідей, концепцій, теорій у систему політичних знань. Цей процес був зумовлений суспільним розвитком, який потребував систематичного, науково обґрунтованого прогнозування всіх аспектів політичної діяльності.

Принципове значення для об'єднання політичних ідей в політичну науку мали теоретичні розробки німецьких мислителів К. Маркса і М. Вебера. Кожен з них відкрив самостійний науковий напрям, однак головне, що вони зробили для політичної науки – створили методологію досліджень політики.

Методологія політичної аналітики вперше згадується в роботах Девіда Гоу (1880-1992). Він відмічав, що «політологія та статистика тісно пов'язані та створюють своєрідне поєднання, в якому статистика надає дані, що, з урахуванням знань політології, дозволяють приймати політичні рішення».

Потім поєднання політології та статистики сформували новий науковий напрям, що зветься політичною аналітикою, офіційна історія якої

розпочалася біля чверті століття тому, коли з політичної методології виникла політична аналітика.

Зараз інститут політичної аналітики представлений в сучасному світі декількома видами суб'єктів:

1) державні центри, організації та установи, що займаються політичним аналізом та прогнозом (державні радники, розвідувальні служби, науково-дослідні інститути);

2) недержавні центри та організації, що займаються політичною аналітикою на комерційній основі;

3) незалежні експерти, що надають послуги в області політичної аналітики.

Таким чином, основним мотивом розвитку аналізу державної політики від античності до нинішніх часів була необхідність дослідження зв'язку між знаннями та діяльністю. Історично головною метою політичної аналітики стало забезпечення виробників політики інформацією для прийняття аргументованих рішень щодо проблем політики. Як специфічна сфера діяльності, політичний аналіз супроводжував усі історичні зміни в організації суспільства.

1.3. Функції та принципи політичної аналітики

Під функцією політичної аналітики слід розуміти ту роль, яку вона відіграє в суспільстві. Основними функціями політичної аналітики є:

– прогностична (полягає в теорії та практиці прогнозування, що здійснюється на базі політичної аналітики. За допомогою прогностичної функції можна отримати, наприклад, висновок про можливість загострення політичної обстановки в державі, приході до влади тих чи інших політичних сил);

– гносеологічна (полягає в пізнанні закономірностей політичних процесів, що вивчаються. Гносеологічна функція передбачає також вивчення можливості пізнання та відношення знання до об'єктивної реальності. В ході чого відстежуються ступені та форми процесу пізнання, умови та критерії його достовірності й істинності);

– превентивна (полягає в можливості запобігти тій чи іншій негативній та небажаній політичній події, базуючись на знаннях політичної аналітики);

– управління (полягає в прийнятті управлінських та державних рішень на базі політичної аналітики);

– інтегративна (полягає в об'єднанні комплексу знань з різноманітних наукових дисциплін: політології, кібернетики, інформатики, соціології);

– емпірична (полягає в накопиченні досвіду та знань, що потім використовуються в політичному аналізі);

– практично-прикладна (полягає в практичному значенні знань та результатів політичного аналізу) [20].

Підвищення якості аналітичної роботи, встановлення взаєморозуміння між членами аналітичної групи, а також вироблення доктрини аналітичної роботи можна досягти завдяки дотриманню її принципів. При цьому принципи повинні бути дійсно загальними, щоб служити посібником за різних обставин.

Треба враховувати, що сутність кожного принципу повинна бути висловлена одним словом або реченням. Таким чином, досягається запам'ятовування та використання принципів та встановлення загальності поглядів на них.

У ході аналізу політичних процесів та подій необхідно дотримуватися наступних принципів:

– об'єктивності (передбачає, що результати аналізу не будуть залежати від упередження та особистих інтересів аналітика або кінцевого споживача аналітичного продукту);

- повноти (політичний аналіз повинен бути повним, тобто охоплювати усі аспекти явища, події, процесу, що досліджується);
- достовірності (аналіз повинен покладатися на достовірну інформацію та виключати з себе будь-які домисли аналітика, що не підкріплені фактами);
- обґрунтованості (кожний висновок в політичній аналітиці повинен бути підкріплений тими чи іншими фактами, аргументами);
- компетентності (політичний аналіз повинен здійснюватися особою, що має спеціальні аналітичні навички, підготовку та освіту);
- конкретності (політична аналітика повинна бути конкурентною, тобто не замикатися на окремих особах, що наближені до «замовників» та споживачів аналітичного продукту; основним критерієм при цьому стає якість продукту, а не особа, що його виробляє);
- поліваріантності (політична аналітика повинна надавати продукт, який передбачав би, за можливістю, весь спектр вірогідних варіантів розвитку події, явища або процесу, що вивчається).

Деякі аналітики поділяють думку, що по відношенню до інформаційної аналітичної роботи можна застосовувати принципи Клаузевіца. Так, принципами Карла фон Клаузевіца, можуть бути додатково застосовані в політичній аналітиці є:

Мета. Будь-яка аналітична діяльність проводиться з метою досягнення визначених задач. Вся аналітична робота підпорядкована досягненню задачі, що поставлена. Мета завдання обумовлює терміни його виконання, об'єм роботи, форми викладення та метод підходу. Безпосередня мета політичного документу часто полягає в тому, щоб вирішити так звану «задачу», як вона передбачається в розділі документу, де розглядаються поняття та терміни, що використовуються. Може існувати й більш широка мета, а саме – використати рішення задачі, що отримана, для відпрацювання політичного курсу або як програми дії.

- Простота. Сприяє успіху. Результатом аналітичної діяльності повинні стати загальнодоступні висновки.

- Єдність керування. Забезпечує єдність роботи аналітичної групи, що дозволяє більш ефективно використовувати сили кожного аналітика.

- Економія сил. Є слідством принципу єдності керівництва. Належним чином організована робота аналітичної групи з чітким розподілом обов'язків, сегментів аналіз та інше дозволяє економити сили.

Особливу увагу слід приділити такому принципу як комплексність аналітичного процесу. Під комплексністю аналітичного процесу розуміється всебічний розгляд явища, події, процесу, що вивчається та концентрацією уваги на всіх її деталях. На переконання автора, про роль засобів масової інформації, як засобу демократизації можна говорити з достатньою ґрунтовністю. Для цього пропонується виокремити такі основні функції ЗМІ, як інформативна та просвітницька.

Інформативна функція ЗМІ полягає в доведенні до відома громадськості України об'єктивної та всебічної інформації про сплановані і здійснені заходи, про ті чи інші дії суб'єктів політичної діяльності, які, у свою чергу, можуть подавати через ЗМІ певну інформацію у вигляді безоціночних повідомлень про свої минулі або майбутні дії. Нарешті, політично нейтральна інформація про ті чи інші події, які мають місце у суспільстві, може надходити до громадськості через ЗМІ від власних кореспондентів самих ЗМІ, від будь-якого пересічного громадянина. Використання ЗМІ активними суб'єктами політичної діяльності передбачає розповсюдження політичної інформації, яка містить чітко виражені соціально-політичні оцінки і орієнтації.

Просвітницька функція ЗМІ полягає, у тому, щоб сприяти, передусім, органам законодавчої, виконавчої та судової влади, органам місцевого самоврядування України, іншим міжнародним організаціям та громадським об'єднанням, науковим закладам України вірному розумінню тих

демократичних процесів, які мають місце в Україні нині, і прогножуються аналітиками надалі.

Таким чином, жоден з окреслених принципів і функцій політичної аналітики не застосовується лише при дослідженні державної політики, але кожен з них пропонує окремий шлях до її розуміння. Вони не конкурують між собою, оскільки забезпечують окремий погляд на політичне життя.

РОЗДІЛ 2

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ ТА ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ

2.1 Політична аналітика, консультації та політичний режим

Процес політичних консультацій значною мірою залежить від політичного режиму, встановленого в тій чи іншій країні. Ця залежність полягає в кількості суб'єктів, що задіяні в аналізі, відпрацюванні та прийнятті рішень та рекомендацій, а також в наближенні аналітичних структур до замовників аналітичної інформації. Так, чим демократичніший режим, тим більше суб'єктів бере участь в процесі політичного аналізу та політичного консультування. І навпаки, з посиленням диктатури, кількість суб'єктів, що притягуються до політичних консультацій, зменшується.

Так, наприклад, в демократичній державі давніх германців, що описані в працях Тацита, політичне консультування проводилося народним зібранням та радою старійшин, у той час, як в авторитарній середньовічній арабській державі політичним консультуванням на емпіричному рівні займався інститут візирів, наближений до монарха.

Зараз, на жаль, навіть у демократичних країнах існує тенденція до спроб замикання процесу політичної аналітики на найближчому оточенні керівників держав. Основна проблема полягає в тому, що сам процес політичної аналітики та консультації відкриває для осіб, які ними займаються, доступ до адміністративного ресурсу, а також надає можливість особисто впливати на державну політику, лобіювати інтереси окремих політичних, фінансових економічних груп та осіб. Крім того, замикання аналітичного забезпечення керівника держави на цьому найближчому оточенні створює

інформаційну ізоляцію, тобто неможливість отримання іншої інформації та точок зору, що відрізняються від оцінок радників.

Ця інформаційна ізоляція спрощується завдяки тому, що в більшості випадків вся інформація від інших аналітичних структур держави безпосередньо проходить через тих же самих радників, що можуть блокувати інформацію, альтернативну їхній. Подібна ситуація неодноразово створювалася в Росії (при президентстві Б. Єльцина), Україні (Л. Кравчукові, Л. Кучмі), США (Дж. Кеннеді), Лівії (М. Кадаффі), інших державах та потребує надзвичайної уваги.

В Україні політична аналітика в інформаційній сфері ще не стала професією як такою. В зв'язку з цим існує необхідність звернути увагу на нові вимоги щодо аналітичного персоналу, які були розроблені американськими вченими. Деякі з них є основами, яких потрібно дотримуватись політичним аналітикам у своїй роботі як в етичній, так і професійній сферах, тому не буде зайве згадати про них.

Довіряйте своєму професійному судженню. Завжди будьте готові заслухати альтернативні висновки чи точку зору, але дотримуйтесь своєї позиції, якщо вважаєте, що маєте підстави робити такі висновки. Якщо ваша думка не співпадає з точкою зору начальника, «замовника», аналітика з більшим досвідом – це не свідчить, що вони знають більше вас у цьому питанні.

Будьте наполегливими, не бійтеся помилитися. До ваших обов'язків як аналітика входить робота з фактами та їх обробка відповідно до законів логіки. Не бійтеся передбачати майбутнє або помилятися. Якщо ви праві в більшості випадків – це добре, але якщо ви завжди праві, це свідчить про те, що ви виконуєте не свою роботу.

Краще помилятися, ніж бути неправим. Одне з найважчих завдань – це визнання своєї помилки. Дуже багато аналітиків відмовляються від визнання своєї помилки у висновках у світлі нових фактів. Але, завжди краще визнати

свою помилку та змінити позицію, коли факти говорять за це. Залишення на попередніх позиціях при зміні фактів призводить до більш значних помилок у майбутньому.

Уникайте «віддзеркалення» (проектування). Віддзеркалення – це проектування розумового процесу аналітика на об’єкт вивчення, що створює найбільшу загрозу всьому аналітичному процесу. Не всі об’єкти політичної аналітики схожі за своїми культурними, етнічними, релігійними та політичними характеристиками. Якщо, щось виглядає для вас логічним – це не значить, що воно є таким для іншої людини або групи людей, що аналізується. Їх мислення може значно відрізнятися від вашого.

Наприклад, про президента Картера пишуть як про відверту та добру людину, відданого баптиста та взірцевого голову сім’ї, але як про слабого та невпевненого керівника. Він програв вибори своєму наступнику Рейгану, про якого пишуть як про видатного президента. Адже, Картер віддав на знищення багатьох американських хлопців – від Нікарагуа до Ірану, а нові режими вдячності за це не висловили... Водночас з цим, досягнення Картера в міжнародних справах беззаперечні. Він домогся від арабів визнання за Ізраїлем права на існування (мирний договір з Єгиптом), активізував переговори з СРСР про скорочення озброєння... Але не простили Картеру захоплення в заручники американського персоналу в Тегерані, кінець-кінців не простили економічної стагнації... З часом оптимістична Америка перестала сприймати його звернення до нації, які перетворились в невеселі розповіді про те, як все погано.

Результати політичної аналітики нічого не варті, якщо вони не потрапляють до адресату. Не має значення скільки ви знаєте про об’єкт дослідження, доки вчасно не донесете свої аналітичні викладки та висновки про «замовника». Політичний аналітик не може підтримати політичного діяча, якщо він не буде доставляти йому інформацію. Так, аналітики ВМС США попереджали про можливість нанесення авіаудару японською авіацією по

американській базі в Перл-Харборі. Втім, вони не проаналізували цю інформацію, та не змогли довести її до відповідних офіційних осіб вчасно, щоб запобігти удару.

Якщо всі згодні з висновками, вірогідно вони помилкові. Рідко, щоб політичні аналітики, що працюють командою, сходились у висновках по проблемі. Якщо це відбувається, треба ще раз переглянути правильність цих висновків. Це може статися, якщо ви дійсно на правильному шляху, але це може відбутися, якщо ви приймаєте точку зору групи, що не дозволяє вам бачити альтернативні варіанти. Так, представники делегації Моніторингового комітету Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) на чолі з Ханною Северинсен протягом чотирьох днів спостерігали, як на різних телевізійних каналах України не тільки висвітлюються одні й ті ж самі події, не лише в одній і тій же послідовності, але і в одному ключі! У зв'язку з цим гості не відкинули думку, що «темники» існують. Більше того, делегати звернуться до Ради Європи з пропозицією проаналізувати українські теленовини на різних каналах для того, щоб переглянути правильність висновків. На часі делегація ПАРЄ має надалі спостерігати за тим, як Україна виконує обов'язки перед Радою Європи.

Замовника не цікавить, скільки ви знаєте, його цікавить найважливіше. Дуже багато аналітиків намагається демонструвати глибину своїх знань шляхом перевантаження аналітичного продукту фактами та деталями. Але, «замовника» не цікавить те, скільки ви знаєте. Він бажає отримати від вас ту інформацію, що дійсно для нього важлива та її значення. Перевантаження аналітичного продукту веде до знецінювання важливих фактів.

Форма ніколи не є важливішою за зміст. Деякі аналітики витрачають багато часу на приведення аналітичного продукту до відповідної форми. Проте, «замовник» бажає знати, що думає аналітик, та він бажає знати це тоді, коли потрібно. Більшість замовників не цікавиться привабливістю аналітичної

доповіді чи її форматом. Втім, це зауваження не може бути виправданням для передачі документу з граматичними та синтаксичними помилками.

У разі потреби, самостійно збирайте інформацію, що потрібна. З розвитком інформаційних технологій та телекомунікацій сучасні аналітики мають змогу самостійно збирати деяку інформацію, що необхідна для роботи. Втім, існує практика, коли аналітики пасивно чекають на інформацію, що потрібна. Якщо ви досліджуєте проблему та не маєте інформації з цього питання, розпочинайте її самостійний пошук. Як аналітик, ви повинні знати, що хоче знати «замовник» (підчас краще за нього) та де може знаходитись потрібна інформація.

Не треба дуже серйозно сприймати редакторську роботу. Якщо редакторські правки не змінюють сенсу того, що ви бажаєте сказати, приймайте їх. Якщо ж редакторські правки суперечать первісному змісту, сперечайтесь з цього приводу.

Не дозволяйте кар'єрі взяти верх над роботою. Як професійний аналітик, ваша відповідальність полягає в наданні найкращого аналітичного продукту на основі всієї доступної інформації. Втім, не дозволяйте своєму бажанню зробити кар'єру, перемогти над відповідальністю роботи.

Аналітична діяльність не потребує популярності. Деякі з ваших висновків можуть бути непопулярними та несвоєчасними серед політиків («замовників»), що не бажають бачити аналітичний продукт, який не відповідає їх поглядам. Втім, ваша робота – надавати правдиву інформацію. Не намагайтеся вирішити все. Доля світу не залежить від вас. Роботи, також, завжди більше, ніж часу для її виконання. Пам'ятайте, що ви виконуєте роботу, а не здійснюєте Хрестовий похід.

Робота політичного аналітика залежить від таких чинників, як освіта, судження, логіка та емпатія. Нажаль, психологічні та політичні чинники здійснюють вплив на сам аналітичний процес. Пояснення цих чинників дає змогу зрозуміти причини невдач політичної аналітики.

Психологічний чинник передбачає, що аналітик не любить помилятися. Як результат, він стає більш обережним. Політичний тиск, великий масив даних, що конфліктують, ліміт часу на прийняття рішення змушує аналітика надавати «найгірший» сценарій. Розпочавши таку практику, аналітику важко спинитися.

Психологічний тиск, який створений у людини бажанням не помилитись, призводить до драматизації інформації в аналізі. Це обумовлює ситуацію, в якій «найгірший» аналіз стає найбільш привабливим для політиків.

Іншим чинником є суб'єктивність. Світ аналітиків має дуже значну її долю. Дуже рідко аналітикам демонструють повну картину того, що відбувається. У зв'язку з цим, факти починають являти собою частини пазла (puzzle), що потрібно зібрати. Нечітко визначені події, процеси та явища, можуть бути прояснені за допомогою доказів та раціональних підходів, підпорядкованих людському упередженню. Прикладом того, як упередження політика на ґрунті власних культурних особливостей може стати помилкою може служити так званий моветон. Наприклад в Індонезії довічного президента і друга СРСР, Сукарно, скинув та повісив генерал Сухарто, який теж став довічним і володарював доволі довго, але і його скинули... Справжній геноцид проти власного народу влаштував довічний президент Уганди Іді Аміна Дада. Або південнокорейський – Пак Чжон Хі... Або філіппінський – Фердинанд Маркос... Є шанс вийти на довічне президентство у лідера Туніса Бен Алі. Парламент погодився, щоб він балотувався втретє. Свого попередника – довічного президента Хабіба Бурґібу він назвав маразматиком. Тримається і президеднт африканської Малаві Бакілі Мулуз.. Не бажає підкорюватися примусу парламенту Туркменистану і легендарний Туркменбаш.

Аналітики в свою чергу вважають, що долі всіх довічних президентів завершувалися невдало. Суб'єктивізм аналітиків обумовлений не лише

політичним тиском, але й конфліктом інтересів різних впливових груп лобіювання.

На думку деяких фахівців, однією з основних якостей аналітика та консультанта є експертність. Під терміном експертність розуміється те, що консультант компетентний і володіє свіжими знаннями та інформацією у своїй галузі. Експертність передбачає опитування консультантом компетентних представників усіх частин політичного спектра незалежно від їх відносин з конкретним «замовником». Експертна оцінка – це об'єктивна оцінка проблемної ситуації, і проблемної передусім для замовника. Існує негативна практика, коли ця оцінка підміняється «демонстрацією всіх знань аналітика з цього питання» та перетворюється в його рекламну кампанію. Або коли аналітик видає свої суб'єктивні почуття з приводу подій, що відбуваються, за «наукові» дані та тим самим здійснює неадекватний вплив на замовника своєю особистою позицією. Таку ситуацію можна було спостерігати з 11 вересня 2001 року серед американських аналітиків з приводу терористичних актів у Нью-Йорку та Вашингтоні. В переважній більшості випадків аналізу передувала емоційна реакція на події.

Втім, проблема не вичерпується «неправильною» поведінкою замовника й аналітика – під час вони починають гру, що не має відношення ні до дослідження, ні до роботи. Таким чином, важливо не тільки отримати формальне завдання, а й максимально чітко усвідомити істинні цілі замовника – в іншому випадку для аналітика створюється загроза стати «козлом відпущення» або знизити свій професійний рейтинг. Ще один варіант підміни роботи грою спостерігається тоді, коли особи, що здійснюють контроль за доступом до лідера, починають представляти своєрідний фільтр для інформації, що надходить до нього. Іншими словами, намагаються стати «контролерами» його мислення та прийняття рішень. Ця практика створює так званих «сірих кардиналів», що консультують осіб, перекриваючи їм особистий доступ до інформації. В такій ситуації виникає ефект переваги позитивного

зворотного зв'язку, як наслідку страху перед політиком або змагання за наближення до нього. В результаті дії його феномену відбувається викривлення картини світу політичного лідера, відрив його від реальності.

Звідси, до схеми взаємодії аналітика та замовника слід закладати варіанти регулярного автономного спілкування для вироблення єдиного бачення ситуації.

Необхідно, також, звернути увагу на досить поширений підхід коли стратегія подальшої політики виробляється вже після отримання перших та самих загальних результатів досліджень, а їх повна обробка або зовсім не здійснюється, або відкладається на якийсь час.

Таким чином, результати аналізу використовуються лише на декілька відсотків. Інша помилка – коли консультування закінчується передачею доповідей та пропозицій. Тут створюється феномен «дефіциту відповідальності» [20]: при виникненні проблем з виконанням пропозицій, оточення політика дорікає консультантам за їх неякісну підготовку, в той час, коли ті висувають звинувачення у некомпетентності самого оточення. В таких випадках ніхто не бажає відповідати за чужі дії. В такій ситуації оптимальна схема виглядає таким чином, що консультанти (аналітики) виконують контроль за виконанням стратегії, мають можливість корегувати відповідно до обставин первісний проєкт стратегії та план дій.

Дефіцит відповідальності усувається практично повністю, якщо консультанти не тільки спостерігають за реалізацією стратегії, але й керують, а також безпосередньо її виконують.

2.2 Поняття та значення інформації в політичній аналітиці. Джерела аналітичної інформації

В умовах появи нових ризиків, що пов'язані зі швидкими змінами зовнішнього середовища (економічної, політичної ситуації), значно

підвищується роль політичної аналітики, основними рисами якої стають гнучкість управління, швидкість реакції на зовнішні чинники.

Нова епоха повинна принести розуміння ключової ролі політичної аналітики, тобто функції забезпечення актуальною, спеціально орієнтованою на прийняття рішень інформацією.

Кінцевий продукт аналітики має являти собою добре організований процес, що включає аналіз вимог замовника, комплекс організаційних та установчих заходів. При цьому слід відрізнити терміни «дані» та «інформація».

Дані – це необроблені друковані видання, зображення або вербальні сигнали тощо.

Інформація – це дані, які були об'єднані та оброблені для того, щоб видати кінцевий продукт аналітики.

Факт сам по собі, як такий, не містить майже ніякої інформації, якщо його не розглянути разом з іншими та не наголошувати на його значенні серед інших фактів, і тільки з'єднавши їх разом можна отримати досить ясну картину того, що відбувається.

Таким чином, ми можемо визначити аналітичну інформацію як осмислені відомості, отримані з оцінених, витлумачених і співвіднесених фактів, викладених таким чином, що ясно видно їхнє значення для розв'язання поточної задачі аналітики.

Під аналітичною інформацією розуміють відомості, отримані для вироблення та здійснення власної політики щодо країни, про політичні сили в іноземних державах та всередині країни, про різноманітні сфери її життя, загальний потенціал, обороноздатність, зовнішню та внутрішню політику [14]. При цьому, під первинною аналітичною інформацією розуміють відомості про якість окремих предметів, їхню кількість, розміщення, окремі події та дії їх учасників; під вивідною аналітичною інформацією – відомості, отримані на другому етапі аналітично-інформаційної діяльності шляхом опрацювання,

аналізу й узагальнення первинних аналітичних даних. Ця інформація може бути отримана як із закритих джерел (конфіденційних оцінок, особистих знайомств), так і з відкритих джерел.

Під відкритою інформацією, тобто інформацією, що отримана з відкритих джерел, розуміють відомості, доступ до яких не обмежений. Такі дані можна одержати із засобів масової інформації (ЗМІ) або шляхом спостереження за різноманітними природними або суспільними явищами, подіями, об'єктами.

Потрібно відрізнити відкриту інформацію від інформації, яка є надбанням суспільства, до якої доступ мають всі, та від інформації приватної, що і є об'єктом пошуків доступу до неї.

Інформацію, яка є надбанням суспільства, не варто вважати опублікованою. Наприклад, закон надає своїм громадянам право доступу до різноманітних адміністративних матеріалів (охорона здоров'я, податки), але забороняє їх публікацію.

Крім того, до відкритої інформації відноситься й інформація, що має таємний характер тобто, має на увазі, посилення ЗМІ на джерела, що мають доступ до інформації з обмеженим доступом (наприклад, «за повідомленням джерела з Міністерства оборони» або «із посиланням на достовірну інформацію з Офісу Президента»).

Продуктом політичної аналітики є особливо значуща інформація, що отримується в результаті аналізу багатьох джерел. У даній роботі автор намагатиметься порівняти джерела відкритої первинної інформації, яка доступна для будь-якої людини з інформацією, яка не призначена для широкого розповсюдження (так звана «сіра література»).

«Сірою літературою» називають торгові огляди, матеріали конференцій, довідники, переліки адрес підприємств специфічних галузей виробництва [20]. Використання «сірої літератури» пов'язане з деякими труднощами. По-перше, її досить важко ідентифікувати, тобто визначити її первісне джерело. По-

друге, її збір повинен передувати події, що досліджується. По-третє, «сіра література» має дуже низький показник у співвідношенні «інформація-гомін», тобто мала кількість корисної інформації у великих об'ємах документів. У нашому випадку елемент «сірої літератури» можна назвати складовою частиною політичної аналітики, але вона не є засобом демократизації інформаційних процесів в Україні.

Втім, існує декілька причин, що обумовлюють необхідність використання «сірої літератури»:

1. Вона забезпечує інформацією, що часто недоступна для відкритих джерел. Багато брошур та буклетів ніколи не з'являться в друкованих версіях.
2. Вона є відносно доступною. Матеріали конференцій, наприклад, передують усім друкованим статтям, що присвячені їй.
3. Вона може містити посилання на невідомі для аналітика видання, що опубліковані з цього питання.
4. Вона має сфокусований, деталізований зміст. Це особливо відноситься до неофіційних урядових документів, зміст яких в засобах масової інформації значно скорочений.

Вищезгадані причини обумовлюють доцільність використання «сірої літератури» в повсякденній стратегічній роботі політичних аналітиків, що потребує вивчення всіх доступних матеріалів з метою розв'язання поставлених задач.

Аналітика відрізняє 3 види друкованої інформації:

- «біла» або опубліковані видання;
- «ефемерна» інформація (що містить відомості, які корисні лише в обмежений період часу, наприклад, розклад польотів літаків);
- «сіра» література, що лежить між першими двома типами.

Зазначимо, якщо існує бажання використовувати при аналізі «сіру літературу», треба бути готовим до витрат, що пов'язані зі збором цього виду інформаційного матеріалу.

Джерела аналітичної інформації.

Для політичної аналітики інформаційну цінність можуть становити документи майже будь-якого типу. Стосовно типових ситуацій, можуть бути корисними доповіді, звіти, довідники державних та недержавних організацій, ділова та галузева преса, патентна документація, періодичні наукові видання та матеріали конференцій. Під час розв'язання аналітичної проблеми, наприклад, при комплексному прогнозуванні розвитку міждержавних відносин в структурі альянсів, союзів та ін., кількість документів, що можуть містити корисні відомості, може становити декілька тисяч, що робить завдання збору всіх релевантних документів не тільки безнадійним, але й зайвим. Саме цим обумовлена важливість проблеми відбору джерел інформації.

Критеріями відбору інформації є інформаційна цінність документів та їх доступність. Інформаційна цінність документа з точки зору політичної аналітики визначається тим впливом, яким інформація, що в ньому міститься, може здійснити вплив на прийняття того чи іншого рішення на рівні уряду.

Другим аспектом інформаційної цінності є новизна змісту. Введення цього субкритерію обумовлено тим, що однакові відомості можуть міститися в десятках і, навіть, сотнях документів, але від того, що вони всі будуть знайдені, кількість корисної інформації не підвищиться.

Доступність документа визначається сумарними витратами на добування з нього корисних відомостей, тобто на його пошук, отримання, читання, розуміння та обробку. Хоча доступність традиційних документів на паперових носіях коливається в дуже широких межах, очевидно, що вже сьогодні вони цілком поступаються в цьому критерії документам в електронній формі чи альтернативній (телебачення, радіо).

Телебачення

Телебачення є достатньо ефективним джерелом отримання аналітичної інформації. По-перше, телебачення має одну перевагу, що значно відрізняє його від інших джерел – наглядовість.

Відеокадри, зняті під час мітингів, презентацій, виступів, досить повно характеризують ситуацію, подію, обстановку. Велике значення для політичної аналітики становлять відеосюжети:

- кризових становищ, конфліктів, бойових дій, масових безпорядків;
- повні виступи, інтерв'ю політичних лідерів, представників державної еліти;
- щодо економічного та соціального стану окремого регіону, області та підприємства (кореспондентські огляди, інтерв'ю з місцевими жителями);
- ток-шоу політичних діячів;
- коментарі до сюжетів з боку політологів, експертів, аналітиків іноземної держави.

Розглянемо кожен з них.

а) Відеосюжети кризових становищ, конфліктів, бойових дій, масових безпорядків дають можливість найбільш повно зрозуміти загальну картину того, що відбувається, напруженість ситуації, динаміку подій, результати бойових дій, характер пошкоджень (з яких можна зробити висновок про зброю, що застосовують сторони), військові позиції, лінію фронту, підрозділи, що беруть участь в конфлікті (бойових діях). Також з них можна побачити психологічний стан військових, мирних жителів, відношення до конфлікту, вимоги сторін (плакати, транспаранти, вигуки, інтерв'ю та ін.).

Прикладом цього можуть служити відеосюжети, що зняті під час страйку шахтарів у Києві в липні 2002 року. Так, аналіз відеоматеріалів з новин УТ-1 та «1+1» дозволяє зробити висновки про неготовність влади до адекватних дій у подібній ситуації, з точки зору експертів реакція адміністрації та уряду на подію була дещо непослідовною.

Що стосується масових безпорядків, то корисною інформацією може стати участь окремих осіб, політичних діячів у сутичках, кількість осіб, що задіяні з обох боків, а також реакція та дії влади.

У цьому контексті добрим прикладом можуть стати події 9 березня 2001 року в Києві перед будинком Державного університету та біля Адміністрації президента України. Аналіз відеосюжетів дає змогу зробити висновки щодо участі представників тих чи інших політичних партій у масових безпорядках, кількість осіб, що підтримують їх, соціальний портрет учасників безпорядків, реакції влади. Таким чином, на основі цієї інформації можна зробити прогноз розвитку внутрішньополітичної ситуації в країні.

б) Повні виступи, інтерв'ю політичних лідерів, представників державної еліти дають інформацію про їх особисте ставлення до тих чи інших подій, психологічну реакцію на ті чи інші питання. Крім того, ці відеосюжети можуть бути ефективно використані для складання психологічного портрету політичного лідера, що входить у завдання політичної аналітики.

в) Відеосюжети щодо економічного та соціального стану окремого регіону, області чи підприємства можуть міститися в кореспондентських оглядах, інтерв'ю з місцевими жителями, як, наприклад, «Сільський час» (УТ-1), «N-кілометр» (студія «ІНТЕР») та ін. Корисною може бути відеоінформація, що дозволяє зробити висновок про окремі проблеми області, міста, району, його інвестиційну привабливість, основні економічні проблеми, а також осіб, що є елітою регіону (району, області і т.д.) або мають найбільший вплив у ньому. В деяких випадках можна скласти об'єктивну картину щодо політичних переваг населення.

г) Ток-шоу політичних діячів можуть бути корисними для отримання інформації щодо протиріч між лідерами, партіями, фракціями, групами, їх поглядів на ті чи інші події, психологічне ставлення один до одного, домінування окремих осіб. Інтерес представляє також психологічна реакція учасників ток-шоу на питання, зауваження один до одного, а також поведінка учасника під час відповіді опонента.

д) Коментарі до сюжетів з боку політологів, експертів, аналітиків дають можливість отримати альтернативні погляди на проблему. В багатьох

випадках телевізійні програми запрошують експертів та аналітиків, що дотримуються опозиційних поглядів. Тому, їх коментар стає немовби коментарем опозиції. Більшість із них працює на свій імідж, тому намагається зробити політичний чи економічний прогноз, який би відповідав дійсності. Крім того, деякі з них намагаються зробити найбільш сенсаційні прогнози, що потребує оприлюднення інформації, яка раніше була відома обмеженому колу осіб.

Найбільш цікавими здаються комплексні коментарі, що надаються одразу декількома експертами в одній студії, як це практикується на каналах «1+1», «ІНТЕР». Перевагою відеосюжетів на телебаченні, очевидно, є те, що вони дають одразу два види інформації – аудіо та відео. Таким чином, саме відеосюжети дозволяють зробити комплексний аналіз інформації. На їх основі, за наявності підготовки, можна зробити об'єктивний аналіз, виключаючи дезінформацію, через психологічні (реакції людини на ті чи інші запитання, події), технологічні (ознаки монтажу, запису або попередні знання деяких особливостей об'єкту, що досліджується), природні (невідповідність ландшафту тієї місцевості, про яку йдеться) особливості. Втім, конкуренція, яка відбувається між телекомпаніями та окремими журналістами, примушує їх знімати сюжети, що є найбільш «сенсаційними» та, відповідно, становлять найбільший інтерес для аналітики.

Інколи деякі, телеканали (УТ1, «1+1», СТБ, Новий канал), в умовах браку нових відеоматеріалів з місця подій за кордоном використовують монтаж старих відеозаписів з останніми новинами, що робить неадекватну картину того, що відбувається. Так, в сюжетах про події в Чечні на каналі «1+1» в інформаційно-аналітичній програмі В.Піховшека «Епіцентр» використовувались відеоматеріали, що були зняті в інший час.

Крім того, негативним аспектом є і те, що відеосюжети можуть бути якщо не дезінформаційними, то ввести в оману через ідеологічні перепони їх авторів. Так, особливо в пострадянських країнах, під час демонстрацій, що

проводяться комуністичними партіями, телеканали демонструють осіб похилого віку, а також осіб з фізичними дефектами. Крім того, під час масових виступів, в залежності від ідеологічних переконань журналістів, досить часто відбувається перевищення чи заниження кількості осіб, що беруть в них участь, за допомогою специфічних ракурсів, перспектив та ін. Тому, всі відеосюжети, що аналізуються, потрібно порівнювати з матеріалами, що отримані іншими компаніями, студіями та каналами.

Газети та журнали

Газети також можуть ефективно використовуватись для отримання інформації, необхідної для політичної аналітики. На відміну від телебачення, газети є менш оперативним джерелом інформації, несуть менше інформації, мають більший ризик просунення інформації, яка не відповідає дійсності. Це відбувається завдяки тому, що ми не бачимо автора, місця події, об'єкта репортажу (статті), тобто, не можемо оцінити весь «інформаційний масив» події (ситуації, обставини) через відсутність деяких важливих компонентів (аудіо, відео). Втім, газетні та журнальні статті частіше за телебачення несуть інформацію, що представляє інтерес для політичної аналітики.

Завдяки великій кількості газет та журналів можна відстежити подію (ситуацію, обставини) одразу в усіх аспектах, які мають значення. Так, особливу увагу слід приділяти найвідомішим національним виданням («Урядовий Кур'єр», «Дзеркало Тижня», «ВВ», «Столичні новини» та інші) та місцевій пресі.

Національні видання віддзеркалюють, переважно, точку зору найвідоміших експертів, політологів, економічних аналітиків, що у поєднанні зі знанням про засновника (тобто інтереси яких кіл презентує газета/журнал) дозволяє зробити висновок про події, що описуються. На основі національних видань можна вдало проводити моніторинг політичної, економічної, соціальної ситуації в державі в цілому. Крім того, ці видання містять досить повну інформацію, на основі якої можна зробити висновки про основні

тенденції економіки та фінансів у політиці держави та у світі в цілому. Такі видання мають у своєму розпорядженні досить міцний та професійний редакторський склад, що відповідає за дотримання ідеології засобу масової інформації. Таким чином, випадкове потрапляння матеріалу, що не відповідає політичним чи ідеологічним поглядам засновника (а, відповідно, редакції) – неможливе. Тому за деякими виданнями можна відстежувати реакції на події тих чи інших (відповідно до засновника) кіл еліти держави. Про це йтиме мова у подальших розділах роботи.

Місцева преса, подібно до відеосюжетів щодо економічного та соціального стану окремого регіону, області чи підприємства, найчастіше висвітлює питання регіонального масштабу. Відповідно до цього, інформація є більш повною, хоча багато чого з неї не становить інтерес для політичної аналітики. Таким чином, зважаючи на те, що кількість місцевих друкованих ЗМІ значно перевищує національні, кількість «інформаційного шуму» також зростає саме в регіональній пресі. Таким чином, аналіз регіональної преси може бути дуже корисним лише для фокусного та пакетного режиму аналітичної роботи.

Найкращий аналіз інформації, що отримана через засоби масової інформації, проводиться під час передвиборчих кампаній у законодавчі та виконавчі органи влади. В цих випадках інтерес становить аналіз публікацій «за» та «проти» різних кандидатів, фіксація фактів підтримки того чи іншого кандидата. При кваліфікованому зборі та обробці інформації можна побудувати схеми зв'язків, лобіювання та фінансування, особливо в регіональних ЗМІ, де питанням легендування приділяють менше уваги, ніж у центрі. Так, встановлення взаємозв'язків по передвиборчим штабам та партійним спискам дозволяє завчасно виявити можливий розклад груп «підтримки» того чи іншого суб'єкта, що хазяйнує в органах законодавчої або виконавчої влади.

Розпочинати роботу з аналізу інформації про політичну ситуацію, користуючись газетами, потрібно з урахування структури періодичних видань. По-перше, необхідно встановити «серйозні», найбільш авторитетні видання, що відрізняються від інших високою кваліфікацією журналістських кадрів і відповідною аргументацією висновків та узагальнень статей, що публікуються. Потім виконується класифікація відібраних авторитетних видань. При цьому визначається, що одні з них можна віднести до «лівих», інші до «правих», а треті – до «центристських». Така класифікація відповідає, як правило, політичній направленості керівної ланки в редакціях. Різниця в лобіюванні інтересів призводить до того, що різні видання по-різному висвітлюють одне й те ж явище.

Таким чином, стає зрозумілим, як апробується основними політичними силами країни їх підхід до власного впливу на розвиток подій в ній, як, в якій формі вирішуються протиріччя між ними, як ці сили оцінюють свої реальні можливості та можливості супротивників у політичній боротьбі.

Інші друковані матеріали

До інших друкованих видань відносяться прес-релізи, доповіді, огляди, звіти державних установ, організацій, НДІ, а також недержавних установ та фірм.

Таке з них (наприклад, Короткий огляд інформаційного середовища України (БФ «Співдружність»)) містить щоденний аналіз подій з міжнародної преси й інших мас-медіа. У цих щоденних звітах міститься також перелік ключових статей. Ці звіти можуть бути й галузевими. Наприклад, деякі українські аналітичні центри видають огляди українських засобів масової інформації.

Крім того, існують установи, що видають аналітичні роботи з економічних та політичних питань. Так, асоціація Kroll робить міжнародні дослідження, що включають економічні огляди, технічні проекти, опитування біженців з усього світу. БФ «Співдружність» видає спеціалізований

«Тижневий інформаційно-аналітичний огляд проблем політики, економіки, безпеки та міжнародних відносин», що поширюється серед передплатників та зацікавлених осіб. Таким чином, ми можемо виділити декілька видів друкованих видань, які зазначені у табл. 2.1 [14].

Таблиця 2.1 – Види друкованих видань

Тематичні (галузеві)	Проводять огляд окремої галузі, тематики за відповідний час.
Установчі (прес-релізи)	Огляд діяльності установи, організації та ін.
Рейтингові	Містять результати опитувань населення, рейтинг політиків організацій.
Огляди мас-медіа	Являють собою вибірку зі світових засобів масової інформації

Джерело: розроблено автором на основі джерела [14]

Радіо

Радіостанції є найдешевшим засобом масової інформації. Втім, радіопередачі несуть більший інформаційний масив, ніж інші ЗМІ. Радіостанції не залежать від часу, потрібного на відеомонтаж, тому можуть найбільш оперативно висвітлювати події. Крім того, вони не потребують часу на пересилку інформації, а значить – є більш мобільними. Таким чином, радіостанції мають майже єдину можливість висвітлювати події у режимі реального часу, хоча й не дозволяють відтворити об'єктивну картину того, що відбувається.

Коли йдеться про використання радіостанцій для отримання аналітичної інформації, маються на увазі лише державні та напівдержавні інформаційні станції радіомовлення на SW, LW, MW хвилях. Втім, потрібно мати на увазі, що радіостанції є найбільш упередженими, та інформація, що надходить від них, повинна ретельно перевірятися.

Інтернет

Серед різноманітних електронних інформаційних джерел найбільшу цінність для політичної аналітики, як засобу демократизації інформаційних процесів в Україні, безперечно, становить глобальний інформаційний ресурс

«Інтернет», що забезпечує можливість швидкого доступу до великих масивів документів з різних джерел.

В інформаційному плані – це безпрецедентне джерело інформації практично будь-якого тематичного спрямування. На сучасному етапі глобальний ресурс Інтернет може використовуватись для отримання відкритої документальної інформації політичного, економічного та військово-стратегічного характеру для її обліку в роботі чи подальшій аналітичній обробці. Це може бути також отримання інформації для співставлення, доповнення та підтвердження наявних даних, отримання установчої інформації на осіб та організації, відстеження періодичних електронних видань, публікацій та матеріалів джерел з тематики, що аналізується.

Так, для мас-медійної аналітики інтерес становлять сайти, що належать тематичним аналітичним Інтернет-проектам, метою яких є аналіз та прогноз політичної або економічної ситуації в світі чи окремому регіоні. Перевагою таких сайтів є, безумовно, те, що автори аналітичних публікацій – представники уряду та промисловості. Такі публікації ретельно перевіряються редакцією проектів, що виключає потрапляння «випадкових» авторів з неперевіреною чи сумнівною інформацією.

Крім того, фактаж матеріалів, на які спираються аналітичні матеріали, перевіряється через сайти онлайн новин, які розміщують новини з багатьох великих інформаційних агентств, і переважно всі мають електронні архіви як мінімум за останні 2-3 місяці. Найбільш ефективною можна вважати роботу з декількома аналітичними сайтами різних видавництв, що не мають спільних інтересів.

Крім того, динаміка та основні тенденції розвитку ситуації, що досліджується, може відслідковуватися за матеріалами одразу декількох мас-медійних сайтів, що репрезентують погляди аналітиків різних видань.

Другим джерелом аналітичної інформації в Інтернеті можна вважати аналітичні сайти, що належать державним та недержавним видавництвам.

Вони містять небагато аналітичної інформації, проте є найбільшими джерелами прес-релізів та доповідей. Перевагою прес-релізів є те, що, незважаючи на відсутність висновків з проблеми, вони віддзеркалюють ставлення до події їх авторів. Вони є найповнішими документами, що видаються установами, та на основі аналізу деяких з них можна зробити висновок про приховані мотиви прийняття тих чи інших рішень.

В цьому ж контексті слід відмітити персональні сайти політичних діячів. Вони містять майже повний архів виступів, промов та CV інформації, що дозволяє зробити психологічний профіль цих діячів, а також скласти уяву про їх політичні погляди та переваги.

Крім того, існують аналітичні сайти недержавних дослідницьких установ. Вони містять найбільш повні публікації щодо політичних процесів в країні та прогнози розвитку політичної ситуації в регіоні. Такі організації, окрім Інтернет публікацій, часто пропонують дослідницькі аналітичні послуги державним установам.

Основним недоліком Інтернет сайтів, незважаючи іноді на дуже цінну інформацію, є дуже рідке їх оновлення. Так, деякі сайти не оновлювались з 1996-1997 років, що дозволяє їм не втрачати авторських прав та якнайдовше використовувати свою інформацію з комерційною метою. Як показує практика, найшвидше оновлення в мережі Інтернет становить одна аналітична публікація на сайті за добу.

Це стосується всіх сайтів, крім тих, що пропонують огляд новин та засобів масової інформації. Персонал таких видань складається з аналітиків-інформаційників, та не має штатних кореспондентів. Інформація, що використовується, надходить за угодою від провідних інформаційних агентств (REUTERS.COM, CNN.COM, BBC.CO.UK,) або береться з офіційних Інтернет-сайтів газет та журналів з відповідним посиланням або без нього. Втім, такі сайти не містять аналізу, а є лише оглядом та передрукуванням матеріалів провідних інформаційних агентств. Тому вони, хоча і змінюються

щоденно, але значно поступаються в оперативності друкованим ЗМІ та телебаченню.

Вербальний канал та виявлення дезінформації

Крім засобів масової інформації, звичайно, найбільш важлива інформація може бути отримана вербальним способом, тобто через спілкування з безпосередніми носіями інформації. Політичні діячі, аналітики, журналісти часто отримують інформацію, за допомогою якої формують власну думку щодо окремої особи, процесу, події та ін.

В більшості випадків, через вербальний контакт можна отримати інформацію, яка більш-менш повно характеризує політичного діяча, розкриває сутність та «бекграунд» політичної події.

Крім того, за допомогою «чутток» (як правдивих та і неправдивих) отримується інформація з дискредитації окремих політиків. Така дискредитація, звичайно, відбувається тоді, коли популярність та авторитет політика знизився.

Особливу увагу слід приділяти вивченню чуток. Чутки – це специфічний вид інформації, що розповсюджується з метою впливу на свідомість за умови інформаційного вакууму по тематиці чуток.

Чутки, як метод активного впливу, дуже небезпечні в критичні моменти, коли об'єктивну картину того, що відбувається, визначити досить важко. У зв'язку з цим прийняття чуток в якості інформації для загального аналізу може вплинути на його результати та прийняття необхідних рішень.

Розповсюдження компрометуючих чуток з метою підриву авторитету лідерів політичних партій, керівництва держави, окремих осіб, що відповідальні за прийняття рішення та ін. є достатньо складною технологією впливу, що складається з формування та розповсюдження єдиного за своєю спрямованістю блоку чуток. В нього звичайно входить різна інформація, що дозволяє кваліфікувати політичні чутки як:

1. «Дискредитуєчі». Конкретні факти корупції, зв'язку з кримінальними структурами, протекціоністською кадровою політикою, відмиванням грошей та ін. Всі звинувачення повинні відповідати дійсності.

2. «Прославляючі». Вміле керівництво регіоном, містом, підприємством, створення додаткових робочих місць, економічне зростання країни (регіону, області) та ін.

3. «Захисні». Суб'єкт не міг досягти позитивних результатів, тому що не зміг зорієнтуватися, або йому заважали конкурентні сили, що зв'язані з кримінальними структурами та ін.

4. «Співчуваючі». Нові політики (опозиційні сили) бажають притягти до відповідальності осіб, що знаходяться при владі, втім, вони дуже слабкі, щоб це зробити.

Отримання інформації безпосередньо від осіб, що мають цю інформацію, є не тільки найбільш авторитетними відомостями, але й найбільш ефективним веденням інформаційної війни, зважаючи на найвищу оцінку цих даних за критеріями точності, достовірності, актуальності та повноти (завжди можна задати питання, провести уточнення) [12].

В умовах безконтрольного розповсюдження недостовірної, або первісно неправдивої інформації підвищується роль виявлення дезінформації у відомостях, що надходять як вербальним каналом, так і через засоби масової інформації.

В ході політичного аналізу слід мати на увазі, що будь-яка доступна інформація – це, перед усім, дезінформація чи спрямована інформація, яку нелегко виявити навіть при самому старанному аналізі. При цьому, такого роду перекручення інформації не завжди проводиться з метою ввести в оману зацікавлену в цих відомостях сторону.

Дезінформація може просуватися з метою введення в оману політичну опозицію у власній країні, а якщо мова йде про відомості економічного характеру, то і введення в оману конкурентів.

Дезінформація – це заходи по закритому або відкритому просуненню у визначенні кола або окремим особам, під виглядом справжніх, спеціально розроблених неправдивих даних та документів політичного, економічного, військового характеру з метою введення цих кіл чи окремих осіб в оману та спонукання їх до бажаних для дезінформуючої сторони дій (бездіяльності). Також під дезінформацією розуміють самі неправдиві дані, що розповсюджуються з метою введення когось в оману.

В залежності від сфери розповсюдження, дезінформацію можна поділити на політичну, економічну, військову, але практика свідчить, що ці сфери часто перетинаються. Більш доцільною є класифікація за метою, яку переслідує дезінформуюча сторона. При виявленні дезінформації необхідно:

- 1) встановити факт, що дані відомості є дезінформацією;
- 2) визначити, на кого ця дезінформація розрахована;
- 3) визначити, яку мету переслідує дезінформуюча сторона, просуваючи дезінформацію.

Для виявлення дезінформації використовуються звичайні критерії оцінки інформації. Основними передумовами для успішного виявлення дезінформації є: постійний моніторинг, всебічний аналіз ситуації, можливість прогнозування подальшого розвитку подій, а також наявність можливостей перевірки інформації.

З цього короткого розділу стає очевидним, що політичні експерти у різноманітних мас-медійних структурах працюють над проблемами, які охоплюють широкий діапазон справ – від багатоваріантних проблем районного масштабу до національної оборони. Водночас з цим, на думку автора, представники усіх ЗМІ, які причетні до об'єктивного висвітлення політичних подій держави, повинні дотримуватися певних етичних норм, які вочевидь відображають їхні стосунки з «замовниками».

2.3 Критерії оцінки та методи аналізу інформації в політичній аналітиці

Процес дослідження інформації – це сукупність розумових та технологічних операцій, виконання яких у визначеній послідовності та з використанням необхідних засобів призводить до вирішення поставленого завдання. Цей процес складається з:

- відповідних висновків;
- версій щодо ситуації;
- висунення гіпотез;
- прогнозів;
- формування рекомендацій та пропозицій.

Після отримання інформації, здобутої через процес моніторингу, ми повинні оцінити її за відповідними критеріями:

- відносність;
- важливість;
- своєчасність;
- повнота;
- достовірність.

Відносність – (до компетенції) означає, що добуті відомості повинні мати відношення до завдання, що поставлене перед аналітиком.

Важливість – оцінка значущості цілей, досягненню яких вона може служити в зовнішній, внутрішній та військовій політиці, економіці держави.

Своєчасність – оцінка надходження інформації в строки, необхідні для її вивчення та прийняття рішень.

Повнота – оцінка ступеню відображення в інформації ознак, що притаманні об'єкту, факту, події, що досліджуються, а також достатність фактичних даних для прийняття рішення. Передбачає достатню кількість

даних, необхідних для створення реальної уяви про об'єкти та розуміння явищ і процесів, які відбуваються в державі.

Достовірність – визначення ступеню відповідності інформації факту, явищу, події, що мали місце, реальній дійсності. Викривлення відкритої інформації може відбуватися за рахунок носіїв інформації, осіб, що репрезентують інформацію в ЗМІ, та в ході її обробки.

Крім того, найбільш доцільним є додаткове використання системи критеріїв оцінки інформації. По відношенню до джерела інформації:

1. Який ступінь надійності джерела?
2. Наскільки широкий доступ до інформації має саме джерело? Наскільки воно близьке до актуальної інформації? Чи є він сам безпосереднім учасником подій (мається на увазі, чи є він експертом у цій галузі, чи просто відображає чиюсь думку)?
3. Які мотиви надання інформації переслідує джерело (фінансові, політичні, ідеологічні)?
4. Чи відомо йому про те, що інформація надійде до уряду?
5. Чи має джерело упередженість? Чи не намагається воно ввести в оману?
6. Як впливає культурний рівень джерела на інформацію, що їм подається (негативно чи позитивно)?
7. Чи має джерело певний досвід (чи є воно експертом, фахівцем з питань, що висвітлюються)? Чи є в нього економічна, технічна, політологічна підготовка?
8. Хто може надати додаткову інформацію про джерело?

По відношенню до «постачальника» інформації:

1. Яка репутація «постачальника» (чи має «постачальник» імідж «скандального», «сенсаційного»)? Мотиви? Упередженість (чи відображає він точку зору специфічної політичної групи)?
2. Чи схильний «постачальник» до перебільшення?

3. Чи є постачальник джерелом?
4. Якою мірою «постачальник» може ввести в оману?
5. Яка його політична, економічна або технічна підготовленість?
6. Хто може надати додаткову інформацію про «постачальника»?

По відношенню до самої інформації:

1. Наскільки точна інформація?
2. Яким чином вона співвідноситься з попередніми доповідями та аналізами?
3. Яким чином можна підтвердити правильність цієї інформації? У кого можна отримати консультацію з цього приводу?
4. Що було перебільшено та з якої причини (через концепцію інформаційного видання, ідеологічні чи політичні упередження та ін.)?
5. Чи ставиться під сумнів кожний факт?
6. Які додаткові деталі слід відкинути для того, щоб зменшити обсяг інформації? Які факти випущені?
7. Чи створює інформація нові питання, на які потрібно знайти відповіді?
8. Чи існують посилання на інші матеріали, які могли б бути корисними?
9. Наскільки впевнене джерело щодо достовірності наданої ним інформації?
10. Чи існують незрозумілі терміни, наприклад, наукові, технічні, які потребують консультації фахівців?

По відношенню до всього матеріалу:

1. Чи є в наявності вся інформація, яку можливо було отримати?
2. Чи вся необхідна для складання аналізу інформація є в наявності?
3. Чи залишилися неохоплені джерела інформації?
4. Чи можливо отримати додаткові дані?

Методи політичної аналітики

В політичній аналітиці, як засобі демократизації політичних процесів в Україні, використовуються методи конкретного соціологічного дослідження та комп'ютеризація всіх процесів збору та обробки інформації.

Найпоширенішим в політичній аналітиці є метод аналогії

Людина здавна помітила, якщо в двох предметах чи явищах є якісь загальні суттєві признаки, то є вірогідність, незважаючи на властиві відмінні якості, припускати, що ці предмети мають також інші схожі ознаки.

Висновок за аналогією являє собою знання, отримане в ході розгляду будь-якого об'єкту, що переноситься на менш вивчений, подібний за своїми характеристиками, якостями об'єкт. Втім, для ефективного використання методу за аналогією необхідно дотримання двох умов:

1. попереднє вивчення проблеми;
2. пошук серед відомих явищ аналогічних тому, що вивчається.

Наприклад, за даними інформаційного управління Апарату Верховної ради України 8,9% друкованих видань засновано державними органами. Такий високий рівень присутності держави на ринку друкованих ЗМІ не відповідає досвіду демократичних країн, створює потенційні можливості для маніпулювання людською свідомістю. Наприклад у Польщі залишилася, фактично, єдина державна газета «Polska Zbrojna».

Висновки за аналогією бажано використовувати разом з іншими методами, але вони не повинні бути єдиним джерелом знання об'єктивного світу. При цьому дані будь-якої, самої вірної аналогії повинні перевірятися через інші методи. При оцінці ступеню вірогідності висновку, зробленого на основі методу аналогії, слід приймати до уваги наступні умови:

1. Чим більший об'єм знання про предмети, що порівнюються, тим вищий ступінь вірогідності висновку за аналогією.
2. Чим більш суттєві схожі риси, що знайдені у порівнювальних предметах, тим вищий ступінь вірогідності.

3. Чим глибше пізнаний взаємний зв'язок схожих рис, тим вірогідніший висновок, тим ближчий він до достовірності.

4. Якщо предмет, по відношенню до якого ми робимо висновок, що за аналогією, володіє якою-небудь властивістю, не сумісною з тією властивістю, про існування якої висувається припущення, то загальна схожість не має ніякого значення.

Історичний метод

У політичній аналітиці також широко використовується історичний метод, тобто вивчення політичного процесу в цілому, політичних явищ у процесі їх встановлення та зв'язку з минулим, в ході розвитку. До того ж зближення культур, розвиток загальних інтересів, ідеалів дають підстави порівнювати політичні процеси, інститути різних держав, що відносяться до різних історичних періодів.

Якщо в якості прикладу взяти все той же приклад присутності держави на ринку друкованих ЗМІ, то протягом великого історичного періоду в демократичних суспільствах державні органи, як правило, виступають засновниками не масових газет та журналів, а спеціальних інформаційних бюлетенів, в яких висвітлюється їх діяльність.

Процентний метод

Спрощеним методом аналогії є процентний метод. Виходячи з відомих даних, які характеризують сьогоденне становище (ВВП, податкові ставки, об'єми торгівлі), можна визначити відповідні показники на майбутнє. Даний метод стає ефективним за умов того, що попередньо буде вивчена вся сукупність явищ, які зачіпаються. Лише після цього можна буде прийти до висновку про те, що явища, які порівнюються, схожі настільки, що дозволяють звернутися до порівняння.

Найкращі результати процентний метод дає в ході обробки даних соціологічних опитувань. Так, в ході постійного моніторингу рейтингу політичних діячів або соціологічних опитувань з приводу окремих подій,

можна розробити оптимальну політичну програму або виявити уразливі місця в політиці держави.

Ситуативний метод

Крім того, широко поширений ситуативний метод. Суть його полягає в урахуванні всіх (перманентних та тимчасових, об'єктивних та суб'єктивних) умов та обставин, що створюють конкретний процес, положення.

Прибічниками біхевіористського напрямку була розроблена ціла серія ситуативних концепцій міжнародних відносин: «рівновага страху», «отримання», «балансування на межі війни», «масованого впливу», «відкидання рубежів».

Інституційний метод

Інституційний метод – найбільш рельєфний прояв феноменологічного підходу в політології. Його сутність передусім полягає у спостереженні, описі та аналізі політичних структур, властивостей і взаємозв'язків як феноменів. Цей метод передбачає оцінку інститутів на основі національного та світового досвіду.

Політична аналітика, як засіб демократизації інформаційних процесів в Україні, базується на використанні концептуальних моделей політики у прикладному аналізі, засвоєнні загальних методів і методик політичної аналітики, діагностиці, проектуванні та плануванні, а також застосуванні специфічних експертних інструментів для аналізу конкретних проблемних ситуацій.

Крім того, один із методів, дуже поширений для оцінки інформації – це зіставлення фактів, думок, версій, прізвищ тощо, різноманітної інформації з ключових слів, прізвищ, фактів, подій (в залежності від задачі) з:

- вітчизняних джерел;
- іноземних джерел;
- комерційних і державних видань.

Контент-аналіз у політичній аналітиці

Застосування методу контент-аналізу в політичній аналітиці, як засобу демократизації інформаційних процесів в Україні, дозволяє більш глибоко та всебічно вивчати шляхи формування політичних сил у країні, зміни ставлення населення до влади, передвиборчих настроїв та ін.

Контент-аналіз є методом обробки інформації. Класичний контент-аналіз полягає в сукупності визначених процедур, виконання яких зменшує можливість помилки дослідника. Дослідження розпочинається з визначення сенсових одиниць аналізу. Такими можуть виступати наступні елементи, запропоновані російським політологом В.Ядовим:

1. Поняття, що виражені в окремих термінах.
2. Тема, що виражена в цілих абзацах, частинах текстів, статтях, радіопередачах та ін.
3. Імена політичних діячів, видатних учених і діячів культури та мистецтва, організаторів виробництва, лідерів партій та рухів, громадських інститутів, організацій та установ.
4. Суспільна подія, офіційний документ, факт, твір, випадок та ін.
5. Сенс апеляцій до потенційного адресату.

Метод контент-аналізу використовується як в політологічних дослідженнях, так і в журналістських. Так, як основним об'єктом контент-аналізу є документальні джерела, політична сфера суспільного життя надає аналітику і представнику мас-медіа величезну кількість одиниць аналізу, що зручно вивчати, використовуючи кількісний підхід. Серед таких документальних джерел є: протоколи засідань органів влади, плани проведення засідань, кількість та зміст політичних рішень усіх органів влади, прийняті законодавчі акти, постанови, угоди та багато іншого.

Окремий інтерес викликає діяльність засобів масової інформації та комунікації, спрямовані на політичну сферу життя суспільства. Це може бути кількість статей на політичні теми, питання, що обговорюються політичними

оглядачами ЗМІ, дослідження інших проблем, спрямованих на виявлення ступеня впливу ЗМІ на суспільне життя.

Крім того, метод контент-аналізу дає досліднику можливість вивчення інфраструктури ЗМІ, які завдяки їй здатні одночасно охоплювати широкі верстви населення, а тому мають великий і безпосередній вплив на формування суспільства (широке охоплення, спрямованість і швидкість інформаційного впливу, потужність, комунікативність, сталість і різноманітність пропагандистсько-аналітичного впливу, динамічність, стабільність, різноманітність форм і методів впливу на суспільну свідомість).

Мета контент-аналізу в політичній аналітиці – виявлення закономірностей, що існують у висвітленні центральними засобами масової інформації діяльності політичних лідерів, партій, угруповань в країні.

Його результатом є точні кількісні дані, що дозволяють простежити приховані механізми лобіювання за допомогою ЗМІ, політичних організацій, діячів та регіональних еліт.

Кількісний контент-аналіз у першу чергу цікавиться частотою з'явлення в тексті визначених характеристик змісту.

Якісний контент-аналіз дозволяє зробити висновки навіть на основі одиничної присутності чи відсутності визначеної характеристики змісту. Втім, більше поширення отримав кількісний метод, тому що він, порівняно з якісним, мінімізує вірогідність помилки. Слід звернути увагу, що, кажучи про контент-аналіз текстів, головний інтерес завжди полягає не в самих характеристиках змісту, а в позамовній реальності, що за ними стоїть: особистих характеристиках автора тексту, мети, яка переслідується, характеристиках адресата, різних подіях суспільного життя.

Сама частота з'явлення того чи іншого слова або теми мало що значить. Більш інформативні не абсолютні, а відносні частоти, що обчислюються як відношення абсолютної частоти до довжини тексту, що аналізується. В

залежності від того, що є змінною змісту, під довжиною тесту може розумітися кількість слів у ньому, кількість речень, абзаців.

В якості реального прикладу такого аналізу текстів можна навести аналіз президентських промов Б. Клінтона в 1994-1995 роках. Ці промови містять від 7000 до 10000 слів. Були сформовані категорії слів, що відносяться до економіки, бюджету країни, освіти, злочинності, питань сім'ї, міжнародних проблем, соціальної допомоги та ін..

По змінах відносних частот у промовах 1994 та 1995 років були зроблені висновки про зміну політики держави в окремих галузях. Таким чином, всі ці теми знайшли віддзеркалення в обох промовах, але в одній з них деяким питанням приділялося більше уваги, а в іншій менше. Наприклад, у промові 1995 року більше уваги приділялося питанням освіти та сім'ї, але менше — злочинності, міжнародним справам та соціальній допомозі. Це дало підґрунтя для того, щоб судити про пріоритети уряду США.

В наведеному прикладі було згадане поняття категорії. В якості категорії може виступати набір слів, об'єднаних за визначеною підставою. Можна сказати, що за допомогою категорій в контент-аналізі представлені визначні концептуальні утворення. Так, у випадку з промовами Б. Клінтона, була створена категорія «Економіка», в яку входили слова: економіка, безробіття, інфляція. В категорію «Сім'я» входили — дитина, батьки, мати, батько. Саме врахування частот категорій, які зустрічаються, а не окремих слів, дозволяє висувати судження про увагу, що приділяється окремим питанням у промовах.

Очевидно, що від якості створення таких категорій залежить якість результатів аналізу. Контент-аналіз з використанням категорій ще називають концептуальним аналізом. Сфера застосування його досить широка. Два основних типи задач, що вирішуються за його допомогою:

1. Наявність двох та більше текстів, що необхідно порівняти щодо навантаження на визначені категорії. Наприклад, задача визначити, яку увагу приділяють дві різні газети окремим політичним темам або визначення їх

політичної приналежності. Якщо ці газети розраховані на одну аудиторію, то суттєва різниця в частотах дозволить встановити різницю в політиці осіб, що стоять за ними.

2. Завдання відстеження динаміки зміни навантаження на окремі категорії. Наприклад, визначити частоту згадування теми зовнішнього боргу України у фіксованому наборі центральних газет протягом якогось часу та співставити з коливаннями курсу долара шляхом простого кореляційного аналізу.

Відносно частоти згадування дозволяють зрівняти два чи більше текстів, але іноді треба зробити висновок на основі аналізу лише одного тексту [10]. Наприклад, є текст виступу депутата Верховної Ради України та треба оцінити, наскільки він агресивний. Передусім, для вирішення цієї задачі повинна бути створена категорія агресивно забарвленої лексики. Після цього можна порівняти текст виступу цього депутата з виступами інших та визначити, хто з них агресивніший. Втім, потреба полягає у визначенні ступеню агресивності виступу. Відповідно, треба визначити деяку норму, що буде прийнята за «нуль агресивності». Вона може бути отримана через виокремлення відносної частоти агресивно забарвлених слів середнім носієм української мови. Порівнюючи відносну частоту використання цієї лексики у виступі депутата з частотою її використання середнім носієм тієї ж мови, можна зробити висновок про ступінь агресивності. Невеликі відхилення в більший чи менший бік можуть бути слідством випадкових коливань. На питання про значущість відхилення частот дозволяє відповісти статистична оцінка, відома під назвою *z-score*, що обчислюється за формулою:

$(N-E)$ (стандартне відхилення),

де N — кількість слів у цій категорії, які реально зустрічаються в тексті, що аналізується;

E — очікуване число входжень слів цієї категорії в текст.

Величина E обчислюється шляхом помноження нормальної частоти категорії на число слів у тексті, що аналізується [20].

Подальший розвиток контент-аналізу потребував більш тонких методів аналізу текстів. До середини 50-х років дослідники стали все більше приділяти увагу не простій наявності чи відсутності категорій у тексті, а зв'язкам між категоріями. Для цього звертають увагу на спільну частотність слів різних категорій.

Наприклад, для кожного речення тексту можемо визначити, слова яких категорій у ньому зустрічаються. Після цього легко підрахувати звичайний коефіцієнт кореляції, що дасть нам силу зв'язку між категоріями та знак цього зв'язку. Може статися, що для деяких категорій спостерігається тенденція їх спільного використання, а для інших — навпаки. В якості гіпотетичного прикладу можна привести газетну статтю, в якій спостерігається спільне використання категорій «Уряд» та «Негатив». Цікаво те, що в деяких випадках це може бути віддзеркаленням свідомої позиції автора статті, а в деяких — зв'язком на рівні підсвідомості.

Зрозуміло, що вивчення зв'язків між категоріями значно розширює коло задач, які може вирішувати контент-аналіз.

Одним з видів контент-аналізу є знаходження контекстів використання слів. Наприклад, аналізу підлягають усі слова, що використовуються в контексті згадування окремої особи, посади, інституту, закону та ін.

Обравши речення, в яких зустрічається конкретне слово або категорія, отримується підвиборка тексту, до якої можуть бути застосовані всі методи контент-аналізу. Тобто, контексти використання слів та категорій, у свою чергу, можуть бути піддані контент-аналізу — уясненню простих частот категорій, відносних частот, оцінок категорій відносно норми та ін.. Іншими словами, контекстний аналіз дозволяє виділити в тексті декілька тематичних ліній і аналізувати їх окремо. Очевидний величезний потенціал контекстного аналізу при моніторингу великих об'ємів інформації.

Метод мережі зв'язків в політичній аналітиці

Окремо за своїм значенням і перспективами стоїть такий метод інформаційно-аналітичної роботи, як метод мережі зв'язків. Для графічного представлення асоціацій між людьми й організаціями використовують такі аналітичні інструменти, як складання матриці асоціацій і схеми мережі зв'язків. Метод мережі зв'язків може бути корисний для встановлення оптимальних організаційних структур установ, урядів, при виборі ймовірних керівників вищої та середньої ланки. Процес аналізу складається з наступних етапів: підбір інформації, виділення даних, що стосуються індивідуумів і зв'язків, розробка матриці асоціацій і попередньої схеми зв'язків, включення у схему організаційних накладень і уточнення схеми. «Міцність» асоціації оцінюється за допомогою наступних категорій: сильний асоціативний зв'язок, помірний, слабкий і відсутність будь-якого зв'язку. Для реєстрації оцінених асоціацій будується матриця асоціацій. Перелічують індивідуумів уздовж горизонтальної вісі за абеткою ліворуч – праворуч, а уздовж вертикальної – зверху вниз. У кожному осередку, у місці перехрещування імен індивідуумів по горизонтальній і вертикальній вісях, графічно відображаються отримані оцінки міцності асоціацій: цілком зафарбоване коло – сильний (безперечний) зв'язок, наполовину зафарбоване – помірний, не зафарбоване – слабкий (ймовірний), відсутність символу в клітинці означає відсутність зв'язку. Потім підраховують число клітинних асоціацій і проставляють його на горизонтальній вісі під ім'ям кожного індивідуума.

Наступний етап процедури – графічна побудова схеми мережі зв'язків. Графічні прийоми: осіб зображують кружечками, організації та установи – квадратами, асоціації (зв'язку) – лініями. При цьому сильні зв'язки зображують суцільними лініями, помірні – пунктирними лініями, слабкі – крапковими, а відсутність зв'язків – відсутністю ліній. Звичайне складання графічної схеми починається з розміщення в центрі малюнка індивідуума, що

володіє найбільшим числом зв'язків, потім додають інших у порядку зменшення числа зв'язків (чи асоціацій).

В ході уточнення схеми намагаються розмістити індивідуумів так, щоб їхній зв'язок був зображений по прямій лінії та, по можливості, не перетинався з іншими асоціаціями. При відсутності взагалі будь-яких зв'язків, об'єкт аналізу виключається зі схеми. Аналіз таких схем зв'язків допомагає у виборі індивідуумів як об'єктів для подальшої оперативної розробки, дозволяє виділити ймовірних керівників, організаторів середньої ланки, взаємозв'язок діяльності й організацій і т.п. Матриця асоціацій і схема мережі зв'язків є цінними інструментами політичних аналітиків, надзвичайно корисними при одержанні інформації про складні організації, ієрархічні структури, особливо, утворені комбінацією легальних і нелегальних організацій.

Таким чином можна зазначити, що дуже рідко всі критерії є однаковими за своєю важливістю, тому завдання аналітика – виявити ті з них, що найбільш влаштовують усіх залучених до проблеми

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

3.1. Режими та етапи аналітичної роботи зі збору інформації

Збір інформації є невід'ємною роботою політичних аналітиків та представників засобів масової інформації. Він ставить на меті збір необхідних для аналізу матеріалів з проблеми зацікавленості.

Процес аналітичної роботи з самого початку виглядає наступним чином:

- 1) визначення та уясування задачі;
- 2) формування мети моніторингу;
- 3) визначення режиму та виду моніторингу інформації;
- 4) визначення джерел інформації та збір фактів;
- 5) обробка інформації;
- 6) побудова гіпотези;
- 7) підведення підсумків.

Як результат проведеного аналізу, ми отримуємо сукупність висновків та гіпотез, що повинні бути оформлені у вигляді документа. З цього моменту виникає проблема творчого викладення. При цьому необхідно отримати відповіді на наступні питання:

- 1) яким чином викласти результати аналізу, що проведений;
- 2) об'єм аналітичного документа;
- 3) категоричність суджень у документі;
- 4) доцільність наведення схем, ілюстрацій, цитат.

Розглянемо кожен з етапів аналітичної роботи по збору інформації.

Визначення та усвідомлення завдання

Робота політичного аналітика, як і журналіста починається з визначення та уявлення задачі, що поставлена, загального знайомства з проблемою.

В ході уявлення задачі, експерт повинен зрозуміти, що конкретно треба дослідити. При цьому доцільно відповісти на наступні запитання:

1. Хто є замовником інформації?
2. Яка мета замовлення аналітичного продукту?
3. Які цілі ставить замовник перед аналітиком?
4. На які питання бажає отримати відповіді замовник?
5. В якому вигляді повинен бути наданий кінцевий аналітичний продукт?
6. Терміни виконання роботи? [19]

До того, як журналіст або аналітик може усвідомити проблему, що виникає, він перед усім повинен знати, яку мету бажає досягти. Потім йому необхідно мати суму якихось більш-менш ясних уявлень та ідей про причини виникнення цих явищ. Ці уявлення та ідеї підкажуть йому де шукати інформацію, що допоможе з'ясувати суть цієї проблеми, або нададуть можливість зрозуміти сенс відомостей, що випадково потрапили до аналітика.

У даній роботі автор спробує проаналізувати сучасний інформаційний простір України, який можна охарактеризувати як такий, що перебуває в процесі становлення і розвивається досить нерівномірно у зв'язку з тим, що нині в інформаційному просторі України поряд з державними ЗМУ існує набагато більша кількість недержавних, власники яких можуть бути лояльними до якоїсь політичної лінії. І вони вочевидь мають свої аргументи з цього приводу, але зовсім не бажають, щоб їх імена були винесені на загальне відома. Які ж цінності та інтереси яких груп зачіпаються в ході вирішення різноманітних проблем? Які цілі потрібно поставити, щоб забезпечити об'єктивне висвітлення цих цінностей та інтересів?

У випадку вже сформованої мети моніторингу аналітику необхідно сформулювати та визначити джерела інформації.

При моніторингу інформації потрібно відповісти на наступні запитання:

1. Яка саме потрібна інформація?
2. За чим потрібно спостерігати?

Поняття, види та режими моніторингу інформації

Інформація оточує нас скрізь. Щодня на людину впливає потік інформації приблизно в 3 мільйони слів, що дорівнює книзі у 1000 сторінок. Треба відрізняти інформацію, що дійсно засвоюється людиною, від інформації, що передається за допомогою засобів масової інформації (їх співвідношення складає 1:100). Процес глобалізації в світі ще більше заплутує всю цю масу інформації.

Наявність якісної інформації в потрібний момент дозволяє приймати правильні рішення. Для її отримання необхідно ретельно вибрати бази (тобто напрямки) для моніторингу, що визначаються нагальними потребами, а самі потреби визначаються поставленими цілями. Цілі пов'язані одна з одною в ієрархічну структуру. Кожна ціль зумовлюється метою вищого порядку. Кожній цілі відповідають різні потреби в інформації і різні бази для спостереження: стратегічний рівень та тактичний рівень.

Під відстеженням інформації ми розуміємо моніторинг подій через джерела інформації та первинну обробку цих відомостей.

В залежності від важливості та специфіки аналітичних завдань, що вирішуються, збір даних може здійснюватися у постійному режимі (режимі моніторингу), в пакетному та фокусному режимах.

Найбільший обсяг даних може бути отриманий в режимі моніторингу. Водночас здійснення моніторингу пов'язано з найбільшими витратами. Тому цей режим ефективний для збору даних тільки про найпріоритетніші, постійно діючі чинники зовнішнього середовища або в умовах кризової ситуації, коли потрібно відстежувати всі більш-менш значущі події. Фокусний режим відповідає проведенню збору даних окремо по кожному аналітичному завданню. Якщо ведеться паралельне опрацювання декількох завдань, що

потребують для свого вирішення звернень до одних інформаційних джерел, то потрібно здійснювати збір даних по всіх цих завданнях, тобто працювати в пакетному режимі.

Отримання замовлення (завдання, орієнтування) про необхідність аналізу тієї чи іншої проблеми передбачає визначення виду моніторингу інформації, в ході якого буде здійснюватися цілеспрямований її збір для подальшої обробки. Замовлення надходить безпосередньо від замовника, що накладає на нього деякі особливості. Крім того, деякі питання потребують постійного висвітлення та є частиною функціональних обов'язків працівників, наприклад, аналітичних підрозділів Міністерства закордонних справ, Ради Національної безпеки та оборони України.

Можна виділити декілька видів відстеження інформації в інтересах політичної аналітики, як засобу демократизації інформаційних процесів в Україні:

1) контроль проблематики (проводиться моніторинг проблеми або діяльності осіб, які займаються конкретною проблемою. Це може бути, наприклад, відстеження відкритої інформації щодо проблеми видавництва масової комерційної преси, якої нині майже половина, і яка обслуговує здебільшого політичні амбіції купки дуже багатих людей, а за потреби й виконує своєрідні інформаційні замовлення. Перевагою такого методу є повне відстеження динаміки змін обстановки, а також опрацювання великих інформаційних ресурсів);

2) тотальний контроль (являє собою більш повне відстеження інформації, скажімо, всього регіону. Це підвищує вірогідність отримання більш повної та важливої інформації, але, разом з тим, підвищує «інформаційний гомін», тобто інформацію, що не становить інтересу, а, можливо, і не відноситься до тематики, що цікавить. У нашому випадку, за статистичними даними, регіональним ЗМІ «повністю» довіряє 14,7%

населення, а 55,4% - «деякою мірою. При тотальному контролі проблема не вивчається глибоко через великий обсяг інформації»).

Звичайно, вибір виду відстеження інформації залежить від обсягу та самої проблеми. Якщо завданням стоїть аналіз проблеми невизначеності імен власників недержавних друкованих видань, то більш доцільно використовувати контроль проблематики, оскільки тільки він може сконцентрувати увагу на пошуку інформації в специфічних виданнях

Формування вибірки

Збір великої кількості інформації потребує створення відповідної вибірки, тобто стислої підбірки найбільш важливих положень та тезисів з усієї інформації, що зібрана. При цьому вибірка повинна бути репрезентативною. Так, якщо вивчається доцільність прийняття конкретного законодавчого акта, потрібна інформація про можливу реакцію усіх верств населення, чоловіків і жінок, представників різних вікових груп, мешканців міст та сіл та ін. Репрезентативна вибірка, таким чином, дозволяє узагальнити отримані результати для того, щоб вирішити, який з проектів закону в цілому більш відповідає обстановці та часу.

Про те, що відбувається, коли підбірка є нерепрезентаційною досить добре ілюструє той приклад, коли журнал «Літературний дайджест» (США) в 1936 році розіслав на домашні адреси більше 10 мільйонів бюлетенів, щоб передбачити результати виборів президента, що повинні були проводитися в тому ж році. На цій великій вибірці були отримані досить чіткі результати: наступним президентом буде Альф Лондон. Але в 1936 році Президентом США був обраний Франклін Делано Рузвельт. Проблема полягала у тому, як були відібрані виборці, що увійшли до підбірки. Бюлетені розсилались передплатникам цього літературного журналу: особам, чиї адреси були в телефонній книзі, та власникам автомобілів. У 1936 році тільки заможні люди передплачували журнали, мали телефони та автомобілі. До вибірки не увійшла велика кількість менш заможних виборців, більшість з яких голосувала за

Рузвельта. Оскільки вибірка була нерепрезентативною, не можна було поширювати результати на весь контингент виборців.

Таким самим чином може бути зроблена помилка в аналізі політичних подій через засоби масової інформації одного політичного спрямування (центристські, праві, ліві), вже не кажучи про ЗМІ правлячої партії.

Отже, аналітична робота по збору інформації є найголовнішим, найскладнішим та найважливішим етапом аналізу політики, який впливає на успіх його наступних етапів. Головне завдання аналітика політики об'єктивно і правильно визначити проблему і створити умови найкращого розуміння її споживачем.

3.2 Поняття та сутність політичного прогнозу

Єдина мета будь-якої науки, як вважав Шпенглер, є передбачення. В політичній аналітиці, як засобі демократизації інформаційного суспільства в Україні, передбачення представляє собою політичний прогноз. У даній роботі він фокусується на прогностичній діяльності засобів масової інформації.

Під терміном прогнозування розуміється процес визначення перспектив розвитку того чи іншого явища, події, що ґрунтується на знанні закономірностей суспільного розвитку та врахуванні інформації про минулий і сучасний стан цього явища чи події.

Прогноз – це висновок про майбутнє політичного процесу, що досліджується, на основі загальної тенденції його розвитку [20].

Теорія політичного прогнозування взагалі, а в засобах масової інформації, зокрема, тільки оформлюється. Вітчизняна наука з цієї проблематики ледве досягла рівня публіцистичних робіт. Іноземна література насичена туманними домислами, що не мають міцного методологічного фундаменту чи описує маніпуляції другорядними чинниками, не розкриваючи сутності процесів, що розглядаються.

Що стосується практики політичного прогнозування, то найчастіше вона обмежується епізодичними інтуїтивними прогнозами [18].

Наукова концепція політичного прогнозування повинна викривати сутність прогнозованої діяльності, основні закономірності цієї роботи, головні форми її проведення, критерії перевірки істинності її результатів, оцінку істотних меж прогнозування. З іншого боку, в рамках такої концепції необхідно встановити комплекс методів прогнозування, що охоплюють різні аспекти підготовки прогнозів, а також виявити сферу та принципи найбільш ефективного застосування кожного з них у політичній аналітиці.

Підготовка прогнозів – це сфера практичної пізнавальної діяльності, область отримання висновків про майбутнє того чи іншого явища. Тому для прогнозування суттєве значення мають положення теорії пізнання діалектичного матеріалізму. Не менш важлива в цій діяльності світоглядницька функція філософії, тому що в процесі підготовки прогнозів немає можливості спиратися на твердо встановлені наукові факти, що відносяться до майбутнього.

Предметом політичного прогнозування є область міждержавних та внутрішньодержавних відносин, внутріполітичні явища та інші чинники, що відносяться до такого суспільного явища, як політика і які розглядаються з точки зору висвітлення у центральних ЗМІ [11]. В силу цього, розгляд сутності політики, загальних її закономірностей, форм прояву та інших аспектів, має суттєве значення для області, що досліджується.

Критерієм якості передбачення, як і інших видів інформації, є корисність [9].

Кожний прогноз повинен бути випереджальним. Інформація, що міститься в прогнозі, повинна давати змогу «замовнику» відреагувати на події, що спрогнозовані. Таким чином, прогноз знецінюється, коли відбувається порушення термінів надання інформаційного документу. Наприклад, прогноз

щодо вірогідного ходу переговорів іноземної делегації не має сенсу, коли надається в день його проведення.

Таким чином, система прогнозування повинна відповідати наступним принципам: безперервність (тобто носити постійний характер); комплексність (паралельне ведення прогнозованих досліджень різних рівнів); співмірність прогнозованих завдань та наявних ресурсів; наявність зворотного зв'язку (перевірка сформульованих прогнозів практикою, аналіз усіх випадків підтвердження та спростування практикою спрогнозованих висновків, коректування на цій основі решти прогнозів, а також прогнозованих методик).

Аналіз самого політичного прогнозування дозволяє виявити низку гносеологічних особливостей цієї діяльності. Так, в силу очевидної неможливості звернення в ході прогнозування до «емпіричних» даних у процесі пізнання майбутніх політичних явищ, у ЗМІ не можна йти від явища до сутності. Тому пізнавальний процес, очевидно, повинен протікати в напрямку від теперішньої сутності до майбутнього явища цієї сутності [1].

Звідси виходить інша гносеологічна особливість цього виду практично-пізнавальної діяльності: категорія сутності виокремлює її часові межі. Очевидно, прогнозовані висновки сягають у часі до того моменту, поки зміни сутності явища, що прогнозується, є незначними та можна говорити про тотожність вихідного об'єкта з тим, що прогнозується.

Третя особливість прогнозування конкретного об'єкта порівняно з таким же моментом у майбутньому, коли він перестав бути тотожним вихідному об'єкту чи замінюється іншим початком. У цьому випадку прогнозуватися буде стан об'єкта, що є родовим по відношенню до вихідного, а з отриманого прогнозу робиться висновок про майбутній стан видового об'єкта.

Зі структури суб'єктивного чинника виникає четверта особливість політичного прогнозування. На відміну від економічних чинників, знання суб'єктивного чиннику структурно зростає з переходом від розгляду більш широких спільностей до менш широких. Тому, одноразово зі зменшенням

рівня прогнозованої спільності політичний прогноз набуває характер все більшої вірогідності.

На думку більшості аналітиків та представників мас-медіа, успіх прогнозування залежить від п'яти чинників:

Чинник №1 Наявність усієї доступної достовірної інформації.

Чинник №2 Знання національних та етнічних особливостей країни, регіону що досліджується.

Чинник №3 Уміле використання необхідних знань за допомогою методів, що відпрацьовані на основі загальних принципів

Чинник №4 Компетентність у цієї галузі.

Чинник №5 Творчі здібності, освіта, досвід, здатність зріло оцінювати.

Прогноз базується на висновках, що зроблені в результаті попереднього аналізу інформації, та містить висновок про майбутній розвиток ситуації, явища чи події. Тому процес прогнозування починається з вивчення всієї доступної інформації, бо всі подальші оцінки залежатимуть від того, що являє собою це явище (процес) на теперішній час. На ці оцінки впливають також відомості про минуле явища, що вивчається. Таким чином, головною умовою точного та обґрунтованого прогнозування є наявність широкого масиву інформації.

Для ефективного функціонування системи прогнозування необхідно також існування інформаційної бази, тобто необхідного мінімуму достовірної інформації. Крім того, потрібна адекватна інформаційно-логічна підсистема, що забезпечує можливість логічної обробки інформації, яка існує в системі.

При організації роботи з прогнозування слід мати на увазі, що якісний прогноз повинен бути звернений на майбутнє, що оглядається, та містити в собі альтернативні можливості розвитку тих чи інших подій. Альтернативність прогнозу в журналістиці передбачає наявність декількох сценаріїв його розвитку. При цьому звичайно виділяються:

– оптимістичний сценарій;

- песимістичний сценарій;
- найбільш вірогідний сценарій, що може містити в собі елементи перших двох.

При цьому не враховується роль та вплив кожного з чинників, що визначають цей розвиток, темпи їх зміни, взаємозв'язок.

Прогноз класифікується за підставами:

- тимчасового співвідношення, тобто величини попередження;
- рівня явища, що прогнозується.

Для прогнозування характерний специфічний підхід до критерію істинності прогнозованого знання.

Практика, як критерій істинності, щодо прогнозу обмежена, тому що, ставши реальністю, прогноз перестає бути таким. У цьому випадку пізнання йде в напрямку від сутності, що виявлена в теперішній час до майбутнього явища цієї сутності.

Прогноз пролягає в часі з того моменту, поки зміни сутності незначні. У протилежному випадку настає стан, який потребує заміни вихідного як початку нового прогнозу.

Загальне правило прогнозу: він знижується, зважаючи на зростання рівня прогнозованого явища та величини попередження, а також у напрямку від опису сутності процесу до його деталей [13].

У ході політичного прогнозу відбувається рух думки від конкретного до абстрактного, в результаті чого аналітик виявляє сутність явища.

Методи прогнозу

Прогнозоване інформаційно-аналітичне дослідження журналіста полягає у відтворенні картини майбутнього розвитку явища, яке прогнозується, в умовах перетворення конкретної можливості у дійсність. У результаті цього пізнавального процесу розкривається зовнішня сторона сутності предмета, що взятий з дійсності, тобто явище. Але це є не тим явищем, що було початком пізнання сутності. В цьому випадку – це явище,

сутність якого звузилась до розглянутої можливості. Такий, процес повторюється щодо кожної можливості, яка виявлена. Цей процес здійснюється за допомогою декількох методів, що використовують у прогнозуванні. Виходячи з логіки процесу політичного прогнозування, можна відзначити деякі загальні принципи, придатні до цього виду пізнавальної діяльності: абстрагування, аналіз та синтез, узагальнення, ідеалізація, індукція та дедукція, моделювання, екстраполяція, експертиза, порівняльні методи.

Що стосується конкретних методик політичного прогнозування, то серед них слід відзначити методи:

- сценаріїв;
- зворотного прогнозування;
- прогноз за аналогією;
- прогноз за теорією вірогідності;
- прогноз на основі причинних зв'язків;
- прогноз на основі стійких тенденцій;

Таким чином, вибір певної політики неможливий без пошуку, вироблення та порівняння альтернативних прогнозів. Беручись до вироблення прогнозів, аналітик повинен розуміти цінності, мету й завдання не лише свого споживача, а й інших сторін, залучених до аналізованої ситуації. Джерелами вироблення прогнозів мас-медіа можуть бути: урядові структури або адміністративні органи та їхній персонал; індивіди та групи поза урядом, інші ЗМІ, інш. Оцінювання альтернатив вимагає від аналітика виконання трьох логічно пов'язаних між собою завдань: 1) прогнозування впливів альтернатив; 2) оцінювання цих впливів з позицій обраних методик; 3) порівняння альтернатив. Це дасть змогу аналітикові підтвердити або спростувати прогноз, притаманний його аналізу.

3.3 Практичне використання аналітичної інформації у процесі прийняття політичних рішень

Практично зібрана і перевірена журналістом аналітична інформація може бути подана споживачеві у різноманітному вигляді. Водночас не слід відкидати той факт, що інформаційний простір України в процесі демократизації сучасного суспільства можна охарактеризувати як такий, що перебуває в процесі становлення і розвивається досить нерівномірно. Окремі його сектори, зокрема друковані ЗМІ, не відповідають стандартам розвинутих країн, проте виявляють стійку тенденцію до зростання [4].

В оглядових матеріалах центральних ЗМІ журналісти-аналітики всі відомості викладають з наведенням цитат з найбільш важливих місць документів, що використовуються.

Водночас з цим будь-який інформаційно-аналітичний матеріал може поєднувати в собі відомості, які потребують перевірки з обов'язковим обговоренням. Таким чином варто дотримуватись наступних принципів складання аналітичних документів:

1. Визначення загальної картини.
2. Висновки на першому місці.
3. Логічна організація матеріалу.
4. Освоєння різних форм документів.
5. Використання специфічної мови.
6. Простий і виразний опис.
7. Ясність думки.
8. Самостійне редагування.
9. Знання потреб споживача.

Для того, щоб добре написана інформація стала ще й високоякісною аналітичною інформацією, повідомлення повинно бути корисним для читача. Люди, що роблять політику, та інші «споживачі» чекають інформації, в

основному, для того, щоб підтвердити свої здогадки по відношенню до тієї чи іншої події й оцінити, наскільки важлива інформація, і чи є необхідність починати які-небудь дії. Остаточно ідеальний варіант інформації – не тільки відповідь на ті питання, що цікавлять «споживача», але й на ті, котрі могли б його зацікавити.

Виділення головного звужує матеріал, що робить інформацію зручною в роботі. При цьому необхідно відповісти на запитання: «Які факти в цьому документі головні?», «В якій інформації зацікавлений «замовник» для ухвалення рішення?» «Що «замовник» повинен знати, на відміну від того, що йому хотілося б чи цікаво було б знати?» (останнє виключається).

Після цього:

– Про який з нових фактів «замовник» хотів би довідатися в першу чергу?

– Який єдиний факт треба було б довести до відома «замовник», якби довелося відкинути всі інші факти?

– Який з фактів «замовник» побажав би довідатися наступним?

– А який потім?

– Яка частина інформації найменш важлива?

Одним з основних прийомів підготовки журналістом аналітичного документа є реферування, тобто виділення суті, як попередній етап у визначенні стрижня будь-якої інформації, що аналізується.

Одне повідомлення може мати тільки одне головне судження. Якщо доводиться прийти більш, ніж до одного головного судження, кількість фрагментів інформації повинна збігатися з кількістю цих суджень.

При цьому треба відповісти на три питання:

1. Що? (відправний пункт для початку аналітичного повідомлення).
2. Що з цього виходить? (важливість інформації).
3. Чому? (мотиви, причини та сили, що впливають на розвиток подій).

Узагальнення включає головні аналітичні положення. Початкова пропозиція – це констатація синтезу. В ідеалі – це одна пропозиція, що охоплює суть усього тематичного огляду. Воно, щонайменше, повинно висвітлювати питання висновку (що?) та наслідку (що з цього випливає?), коли справа стосується серйозних відходів від норми та їхнього значення для «замовника».

Інші пропозиції є основними пунктами кожного розділу. Ці пропозиції впливають відповідно до внутрішнього порядку огляду, а не в рамках структури перевернутої піраміди. Іноді може бути змінений порядок, для того, щоб витягти з «загального погляду» на перший план більш конкретні судження, а із «загальної сфери застосування» – корисну саме для України інформацію. Вони не повинні бути «дослівною передачею» вступних пропозицій у розділах.

Узагальненню передують заголовки. За обсягом узагальнення складається з одного параграфу.

Основна частина складається з параграфів, побудованих у формі «перевернутої піраміди». Кожен параграф починається зі стрижневого твердження, яке містить судження чи погляд, що підтверджує констатацію синтезу. Стрижневе твердження являє собою мініатюрну модель огляду, що має багато спільного з узагальненням. Споживач може в першу чергу, прочитати саме його, щоб зрозуміти наскільки чітко та логічно написана інформація. Воно більш детальне, ніж узагальнення, але менш специфіковане, ніж усі інші частини.

Логічний зв'язок між параграфами встановлюється саме за допомогою стрижневого твердження, а не останньої пропозиції параграфу.

Основна частина поділяється на секції – головні розділи теми. Секції будуються за наступним принципом: обґрунтування формулювання аналізу, більш широкий погляд на проблему, прогноз, оцінка корисності інформації для України.

Кожна секція має короткий заголовок, що повідомляє читача про те, що робиться перехід до висвітлення нової теми.

Першим параграфом у секції може бути узагальнення. Воно починається з основного стрижневого твердження для всієї секції.

Інші параграфи в даній секції є логічним обґрунтуванням стрижневого твердження першого параграфу. Кожен параграф має своє власне стрижневе твердження і його обґрунтування.

Кожна секція має структуру перевернутої піраміди: параграфи впливають один з одного в порядку зменшення цінності від більш високого рівня узагальнення або деталізації до більш низького.

Секція по обґрунтуванню аналізу – це та частина, в якій журналіст-аналітик повинен довести правильність своєї точки зору на ті чи інші питання.

Секція по розкриттю перспективи – аналізує вузьку частину проблеми, або представляє більш широкий погляд на розглянуте питання.

Секція прогнозів/пропозицій і оцінка значення подій для держави (партії, політичного лідера). Висвітлює ті напрямки, в яких буде розвиватися процес, або шлях розв'язання проблеми, що аналізується, а також те, як відіб'ється ця проблема на інтересах України, інших країн, основних діючих особах. Іноді можна поєднувати прогноз і оцінку значення для інтересів України в одну секцію.

Аналітик політики також мусить бути готовим до усного звіту щодо результатів аналізу та прогнозів. У цьому випадку необхідно пам'ятати про головне завдання: щонайкращу підготовку та вміле подання поради клієнтові. Орієнтуючись на це, варто звернути увагу на те, що, якщо роботу виконувала аналітична група, то необов'язково, щоб з повідомленням виступав її керівник. Це може бути один з членів команди. Оптимальний час для кожного повідомлення становить до 15 хвилин. Виходячи з цього, аналітик і повинен готувати свій текст. Плануючи свою доповідь, аналітикові варто поставити себе на місце аудиторії. Чудова ідея проводити репетицію презентації. Не

варто зловживати технічними засобами, протягом доповіді варто використати одну – дві матриці або таблиці, в яких проводиться порівняння тактик. Найкраща ж з усіх порад – практичний досвід.

Отож зрозуміло, що підготовка та презентація письмових та усних аналітичних інформацій вимагає від аналітика великої зосередженості й уваги. На думку автора, політична аналітика – це мистецтво і ремесло водночас. Воно передбачає демократичний обмін думками, суперечки, інколи гострі дискусії з метою вироблення досконалого управлінського рішення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі сформовано ряд теоретичних, методичних і практичних положень щодо впливу політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні. Основні результати дослідження знайшли відображення у висновках і пропозиціях в контексті визначених у роботі мети і завдань.

1. Розкрито сутність функцій та принципів політичної аналітики.

Проаналізовано такі ключові функції політичної аналітики, як прогностична, превентивна, управлінська та інтегративна. Визначено, що прогностична функція полягає у передбаченні розвитку політичних подій та аналізі можливих сценаріїв їх розвитку. Це дозволяє владним структурам своєчасно реагувати на зміни в політичній ситуації та запобігати кризам.

Превентивна функція забезпечує можливість ідентифікації потенційних загроз ще до їхньої реалізації. Вона особливо важлива в умовах нестабільних політичних систем, де своєчасне виявлення ризиків може запобігти політичним кризам або конфліктам.

Управлінська функція полягає в наданні керівництву держави аналітичних матеріалів, на підставі яких ухвалюються державні рішення. Ця функція допомагає формулювати політику на основі об'єктивних даних і прогнозів, що сприяє більш ефективному управлінню державними ресурсами.

Інтегративна функція полягає в об'єднанні даних з різних наукових дисциплін і сфер діяльності. Політична аналітика використовує знання з політології, соціології, економіки та інших галузей, щоб забезпечити комплексне розуміння політичних процесів.

Також визначено принципи, що використовуються в аналітичному процесі, серед яких ключовими є об'єктивність, достовірність та компетентність. Об'єктивність означає, що аналітичні висновки мають базуватися на неупереджених даних, без впливу особистих інтересів

аналітиків або політичного замовника; достовірність – висновки повинні ґрунтуватися на надійних і перевірених джерелах інформації; компетентність – аналітики мають володіти необхідними знаннями та досвідом для проведення якісного аналізу.

Ці функції та принципи забезпечують високу якість аналітичної роботи, що дозволяє приймати обґрунтовані політичні рішення та прогнозувати розвиток політичних подій.

2. Проаналізовано історію виникнення та розвитку політичної аналітики.

Досліджено етапи становлення політичної аналітики, починаючи від перших спроб аналізу політичних процесів у Стародавньому Єгипті та Месопотамії до сучасних методів і практик. В рамках дослідження проаналізовано праці Ніколо Макіавеллі, в яких закладено основи сучасної політичної аналітики як наукової дисципліни. А також з'ясовано, що політична аналітика перетворилася на окрему наукову дисципліну ще на початку XX століття. Досліджено сучасні методи політичного аналізу, які використовують дані соціологічних досліджень, статистичні методики та інші наукові інструменти. Наголошено, що велике значення має впровадження нових технологій для збору, аналізу та прогнозування політичних подій.

Таким чином, аналіз еволюції політичної аналітики показав, що ця дисципліна постійно вдосконалювалася і сьогодні відіграє важливу роль у формуванні державної політики та прийнятті рішень на різних рівнях влади.

3. Визначено взаємозв'язок політичної аналітики та політичних режимів.

Виявлено, що в демократичних системах політична аналітика є більш відкритою, залучає ширше коло учасників, включаючи громадські організації, медіа, і приватні аналітичні центри. Така децентралізованість підвищує якість аналізу та сприяє прозорості процесів прийняття рішень.

У авторитарних та диктаторських режимах, навпаки, аналітичний процес обмежується вузьким колом осіб, які мають доступ до інформації, що призводить до ізоляції керівництва від альтернативних точок зору. Це створює

небезпеку прийняття рішень на основі неповної або спотвореної інформації. Політична аналітика в таких умовах часто виконує функцію легітимізації дій влади, а не об'єктивного аналізу ситуації.

4. Розкрито основні критерії оцінки та методи аналізу інформації в політичній аналітиці.

Досліджено такі ключові критерії, за якими оцінюється інформація в політичній аналітиці, як повнота, достовірність, обґрунтованість, конкретність і оперативність. Важливість цих критеріїв полягає в забезпеченні максимально об'єктивного та точного аналізу політичних процесів. Усе це дає змогу забезпечити ухвалення адекватних політичних рішень на основі реальних даних.

Методи аналізу, такі як контент-аналіз, порівняльний аналіз та політичне прогнозування, дозволяють комплексно оцінювати політичні процеси. Контент-аналіз використовується для вивчення медійного висвітлення політичних подій, тоді як порівняльний аналіз дозволяє порівняти різні політичні системи або етапи розвитку. Прогнозування, в свою чергу, є важливим інструментом для визначення можливих сценаріїв розвитку ситуації та прийняття оптимальних рішень.

5. Визначено режими та етапи аналітичної роботи зі збору інформації.

Описано ключові етапи аналітичної роботи, такі як: планування, збір даних, обробка інформації, аналіз і формулювання висновків. Кожен з цих етапів відіграє важливу роль у побудові об'єктивної картини політичних подій.

Збір інформації може відбуватися через різні канали: медіа, соціальні мережі, державні та приватні джерела. На етапі обробки інформації важливо виокремити достовірні дані та відфільтрувати можливі дезінформаційні вкиди. Аналітики використовують різні підходи, зокрема методи контент-аналізу та порівняльного аналізу, щоб оцінити політичні процеси та їх вплив на державне управління.

6. Проаналізовано практичне використання аналітичної інформації у процесі прийняття політичних рішень. Досліджено, як політичні аналітики на практиці впливають на процеси прийняття рішень в Україні, зокрема через аналіз наявних політичних сценаріїв та розробку альтернативних варіантів розвитку подій. Встановлено, що аналітична інформація є основою для ухвалення політичних рішень на всіх рівнях влади. Від точності та повноти зібраної інформації залежить правильність політичного курсу країни. Наголошено, що аналітична інформація дозволяє не лише оцінювати поточний стан справ, але й прогнозувати наслідки тих чи інших політичних рішень.

Практичне застосування аналітики включає такі процеси, як підготовка законодавчих ініціатив, управління кризами, розробка стратегічних програм розвитку. Аналітична інформація допомагає політикам враховувати всі можливі варіанти розвитку подій, зменшуючи ризики та підвищуючи ефективність державного управління.

7. Розроблено практичні рекомендації щодо подальшого удосконалення діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів в органах державної влади України.

Запропоновано низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів у державних установах, зокрема, через впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів збору та обробки даних, що дозволить прискорити аналітичну роботу і зменшити кількість помилок.

Також важливо підвищувати кваліфікацію аналітиків, впроваджувати нові методики оцінки інформації та вдосконалювати механізми співпраці між різними підрозділами. Ці заходи сприятимуть підвищенню якості прийнятих рішень та їх відповідності реальним політичним умовам.

Таким чином, дослідження виконало всі поставлені завдання та надало практичні рекомендації щодо вдосконалення політичної аналітики в Україні. Результати роботи можуть бути використані як на державному рівні, так і в

приватному секторі для підвищення ефективності прийняття політичних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. Третій сектор і економіка. Укр. регіон. вісн. 2020 №10. С. 22-27
2. Браун М. П. Посібник з аналізу державної політики. К.: Основи, 2020. 243 с.
3. Брегеда А. Ю. Основи політології: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2015. 322 с.
4. Валецький О. Визначення та поняття політичного аналізу. Вісник УАДУ. 2021. № 3. С. 87-96
5. Васильєв З. Журналістика – це сторожовий пес демократії. *Київські відомості*. 2022. С. 33-36
6. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. К., «Основи». 2015.
7. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики. Концепції і практика. – К., Вид. «Основи». 2017.
8. Гонцяж Я., Гнидюк Н. Свобода інформації та виконавча гілка влади – К., «Міленіум», 2018.
9. Гаєвський Б.А. Сучасна українська політологія. К., МАУП, 2018.
10. Грановський В., Дацюк С., Тантелі Рутувухер Харіманга. Сучасні заводи думки. К., 2018.
11. Грушевський М.С. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV ст. Ч.І. – К., «Либідь», 1991. 520 с.
12. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження: Навч. посібн. / Кол. авт.; За заг. ред. В.А. Ребкала. – К., Вид. УАДУ, 2020.
13. Дикань К. Чи готові ми до появи незалежних газет? *Україна і світ сьогодні*. 2015. №22. С. 24-31

14. Дришпак В. Засоби масової інформації як гравці державної політики. Проблемні питання аналізу державної політики. Зб. наук. праць. За заг. ред. В.Є. Романова. Дніпро. 2022.
15. Кемень Л. Поки що в Україні не буде визначеності, Європі буде не до вас. «Столичні новини». №43. 2015.
16. Кін Джон. Мас-медіа і демократія. - К., 2017.
17. Костенко Н. Медіа у виборах: ціннісні орієнтири української політичної преси. Поліс. №6. 2021.
18. Крюков О. Роль засобів масової інформації в процесі українського державотворення. *Проблемні питання аналізу державної політики*. Зб. наук. праць. За заг. ред. В.Є. Романова. Дніпро. 2021.
19. Кучеренко О. Місце та роль політичного аналізу в системі державної політики. Вісн УАДУ. №2. 2017.
20. Малаканова О.А. Політичні комунікації. Поліс. №2. 2015. С. 35-42
21. Мас-медіа України; Довідник. – К., 1995.
22. Матвієнко В.Я. Прогностика. – К., «Основи». 2020.
23. Пал Л.А. Аналіз державної політики. Основи, 2015. № 3. С. 12–18.
24. Пойченко А. Політичний процес в сучасній Україні: Навч. посіб. Вид. УАДУ, 2016. № 5. С. 22–28.
25. Політична психологія: Консп. лекцій. Уклад. М.М. Логунова, М.І. Пірен, В.А. Ребкало. Вид. УАДУ, 2017. № 2. С. 34–40.
26. Політологія посткомунізму. Основи, 2015. № 1. С. 5–10.
27. Поляков О.В., Горбатенко В.П., Москаленко О.М. Виникнення і розвиток світової політичної думки // Політологія: Посіб. для студентів вузів. К., 2018. № 4. С. 45–50.
28. Почепцов Г. Паблік рилейшнз: Навч. посіб. Знання, 2016.
29. Пугачов В.П., Соловійов А.І. Вступ до політології. К., 2015.
30. Ребкало В.А., Валєвський О.Л., Кальниш Ю.Г. Політична аналітика та прогнозування: Навч. посіб. Вид. УАДУ, 2018. № 9. С. 55–62.

31. Рекомендації щодо методології аналізу політики // Перспективні дослідження. 2017. № 9. С. 23–30
32. Рудік О. Консолідація демократичного режиму як ключовий етап демократизації. Вісн. УАДУ при Президентіві України. 2018. № 1. С. 40–47.
33. Рудич Ф. Україна в геополітичному просторі. Віче. 2019. № 11. С. 19–25.
34. Романов В., Рудік О., Брус Т. Вступ до аналізу державної політики. Основи, 2016. № 3. С. 36–42.
35. Слисаренко І. Failed. 2017. № 42. С. 10–15.
36. Слисаренко І. Юкрейніанбаши... заради стабільності. Співрозмовник. 2017. № 32. С. 7–12.
37. Телешун С.О., Баронін А.С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Вид. Паливода А.В., 2021. № 10. С. 20–27.
38. Телешун С.О. Україні не обов'язково під когось лягати. Столичні новини. 2022. № 43. С. 14–19.
39. Тертичка В. Оптимізація взаємовпливу демократії і громадянського суспільства на аналіз державної політики. Проблемні питання аналізу державної політики. Зб. наук. праць. За заг. ред. В.Є. Романова. Дніпро, 2020. № 7. С. 29–35.
40. Тертичка В. Державна політика. Аналіз та здійснення в Україні. Основи, 2018. № 4. С. 43–50.
41. Тертичка В. Інформаційно-аналітичне забезпечення державної політики. Вісн. УАДУ. 2019.
42. Українські мас-медіа і свобода інформації. Політ. думка. 2015. № 4.
43. Філософський енциклопедичний словник. Київ, 2017.
44. Фокс Л. Недомоніторили? Собеседник. 2016. № 41. С. 30–35.

45. Холліс Г., Плоккер К. На шляху до демократичної централізації: перебудова регіональних і місцевих органів влади в новій Європі. TESIS services DQIA, Європейська комісія, 2019. № 8. С. 45–52.

46. Шемшученко Ю.С., Бабкіна В.Д. Політологічний енциклопедичний словник. Генеза, 2017.

47. Євтушенко Т. Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні. Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах: Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ-Вроцлав, 23 жовтня 2024 р. – Київ: «Офіс Цифрового Врядування», 2024. 212 с. С. 113-115.

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Вплив політичної аналітики на формування інформаційних процесів в Україні

Автор

Євтушенко Тихон В'ячеславович

Науковий керівник / Експерт

к.т.н. Шпиго Петро Семенович

підрозділ

кафедра національної економіки та публічного управління

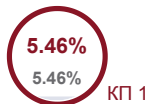
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		30
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		85

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

17674

Кількість слів

КЦ

136371

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає, в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Аналітичне оцінювання суспільних програм і проєктів 1/20/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра економічної теорії)	77	0.44 %
2	Аналітичне оцінювання суспільних програм і проєктів 1/20/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра економічної теорії)	70	0.40 %
3	http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monogr/bc92eff3-4795-4743-81d1-9ccbb875f77b.pdf	62	0.35 %

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління

Вроцлавський Університет
Факультет права, управління та економіки
Інститут адміністративних наук

ЗБІРНИК ТЕЗ
III Міжнародної науково-практичної конференції

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ТА УПРАВЛІННЯ
СТРАТЕГІЧНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

POLITYKA PUBLICZNA I ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ
STRATEGICZNĄ W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

PUBLIC POLICY AND STRATEGIC COMMUNICATION
MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

23 жовтня 2024 року

«ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»

Київ–Вроцлав

УДК 621:351/354

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Факультету економіки та управління КНЕУ імені Вадима Гетьмана
протокол №4 від 21.11.2024*

Тези публікуються в авторській редакції.
Організаційний комітет залишає за собою право не поділяти думку авторів.

Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах : Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ-Вроцлав, 23 жовтня 2024 р. Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2024. 212 с.

Збірник тез укладено за підсумками досліджень, представлених на III Міжнародної науково-практичної конференції **«Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах»** 23 жовтня 2024 року. Доповіді учасників презентують наукові результати щодо діяльності органів державної влади в кризових умовах, зокрема збройної агресії проти України задля подальшого розвитку спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Леонід АРСЕНОВИЧ	д.філософ. публ. упр. та адмін.
Віталій ГАВРИЛЯК	д.філософ. публ. упр. та адмін.
Сергій КВІТКА	д.держ.упр., проф.

УДК 621:351/354

Тихін ЄВТУШЕНКО
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано такі ключові функції політичної аналітики, як прогностична, превентивна, управлінська та інтегративна. Визначено, що прогностична функція полягає у передбаченні розвитку політичних подій та аналізі можливих сценаріїв їх розвитку. Це дозволяє владним структурам своєчасно реагувати на зміни в політичній ситуації та запобігати кризам.

Превентивна функція забезпечує можливість ідентифікації потенційних загроз ще до їхньої реалізації. Вона особливо важлива в умовах нестабільних політичних систем, де своєчасне виявлення ризиків може запобігти політичним кризам або конфліктам.

Управлінська функція полягає в наданні керівництву держави аналітичних матеріалів, на підставі яких ухвалюються державні рішення. Ця функція допомагає формулювати політику на основі об'єктивних даних і прогнозів, що сприяє більш ефективному управлінню державними ресурсами.

Інтегративна функція полягає в об'єднанні даних з різних наукових дисциплін і сфер діяльності. Політична аналітика використовує знання з політології, соціології, економіки та інших галузей, щоб забезпечити комплексне розуміння політичних процесів.

Також визначено принципи, що використовуються в аналітичному процесі, серед яких ключовими є об'єктивність, достовірність та компетентність. Об'єктивність означає, що аналітичні висновки мають базуватися на неупереджених даних, без впливу особистих інтересів аналітиків або політичного замовника; достовірність – висновки повинні ґрунтуватися на надійних і перевірених джерелах інформації; компетентність – аналітики мають володіти необхідними знаннями та досвідом для проведення якісного аналізу.

Ці функції та принципи забезпечують високу якість аналітичної роботи, що дозволяє приймати обґрунтовані політичні рішення та прогнозувати розвиток політичних подій.

Досліджено етапи становлення політичної аналітики, починаючи від перших спроб аналізу політичних процесів у Стародавньому Єгипті та Месопотамії до сучасних методів і практик. В рамках дослідження проаналізовано праці Ніколо Макіавеллі, в яких закладено основи сучасної політичної аналітики як наукової дисципліни. А також з'ясовано, що політична аналітика перетворилася на окрему наукову дисципліну ще на

початку XX століття. Досліджено сучасні методи політичного аналізу, які використовують дані соціологічних досліджень, статистичні методики та інші наукові інструменти. Наголошено, що велике значення має впровадження нових технологій для збору, аналізу та прогнозування політичних подій.

Таким чином, аналіз еволюції політичної аналітики показав, що ця дисципліна постійно вдосконалювалася і сьогодні відіграє важливу роль у формуванні державної політики та прийнятті рішень на різних рівнях влади.

Виявлено, що в демократичних системах політична аналітика є більш відкритою, залучає ширше коло учасників, включаючи громадські організації, медіа, і приватні аналітичні центри. Така децентралізованість підвищує якість аналізу та сприяє прозорості процесів прийняття рішень.

У авторитарних та диктаторських режимах, навпаки, аналітичний процес обмежується вузьким колом осіб, які мають доступ до інформації, що призводить до ізоляції керівництва від альтернативних точок зору. Це створює небезпеку прийняття рішень на основі неповної або спотвореної інформації. Політична аналітика в таких умовах часто виконує функцію легітимізації дій влади, а не об'єктивного аналізу ситуації.

Досліджено такі ключові критерії, за якими оцінюється інформація в політичній аналітиці, як повнота, достовірність, обґрунтованість, конкретність і оперативність. Важливість цих критеріїв полягає в забезпеченні максимально об'єктивного та точного аналізу політичних процесів. Усе це дає змогу забезпечити ухвалення адекватних політичних рішень на основі реальних даних.

Методи аналізу, такі як контент-аналіз, порівняльний аналіз та політичне прогнозування, дозволяють комплексно оцінювати політичні процеси. Контент-аналіз використовується для вивчення медійного висвітлення політичних подій, тоді як порівняльний аналіз дозволяє порівняти різні політичні системи або етапи розвитку. Прогнозування, в свою чергу, є важливим інструментом для визначення можливих сценаріїв розвитку ситуації та прийняття оптимальних рішень.

Описано ключові етапи аналітичної роботи, такі як: планування, збір даних, обробка інформації, аналіз і формулювання висновків. Кожен з цих етапів відіграє важливу роль у побудові об'єктивної картини політичних подій.

Збір інформації може відбуватися через різні канали: медіа, соціальні мережі, державні та приватні джерела. На етапі обробки інформації важливо виокремити достовірні дані та відфільтрувати можливі дезінформаційні вкиди. Аналітики використовують різні підходи, зокрема методи контент-аналізу та порівняльного аналізу, щоб оцінити політичні процеси та їх вплив на державне управління.

Досліджено, як політичні аналітики на практиці впливають на процеси прийняття рішень в Україні, зокрема через аналіз наявних політичних

сценаріїв та розробку альтернативних варіантів розвитку подій. Встановлено, що аналітична інформація є основою для ухвалення політичних рішень на всіх рівнях влади. Від точності та повноти зібраної інформації залежить правильність політичного курсу країни. Наголошено, що аналітична інформація дозволяє не лише оцінювати поточний стан справ, але й прогнозувати наслідки тих чи інших політичних рішень.

Практичне застосування аналітики включає такі процеси, як підготовка законодавчих ініціатив, управління кризами, розробка стратегічних програм розвитку. Аналітична інформація допомагає політикам враховувати всі можливі варіанти розвитку подій, зменшуючи ризики та підвищуючи ефективність державного управління.

Запропоновано низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів у державних установах, зокрема, через впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів збору та обробки даних, що дозволить прискорити аналітичну роботу і зменшити кількість помилок.

Також важливо підвищувати кваліфікацію аналітиків, впроваджувати нові методики оцінки інформації та вдосконалювати механізми співпраці між різними підрозділами. Ці заходи сприятимуть підвищенню якості прийнятих рішень та їх відповідності реальним політичним умовам.

Таким чином, дослідження виконало всі поставлені завдання та надало практичні рекомендації щодо вдосконалення політичної аналітики в Україні. Результати роботи можуть бути використані як на державному рівні, так і в приватному секторі для підвищення ефективності прийняття політичних рішень.

ЛАВРУСЬ Андрій МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	104
ГАШЕВ Руслан ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	108
ДЕМ'ЯНЧУК Денис МОДЕЛЮВАННЯ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	110
ЄВТУШЕНКО Тихін ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	113
ПАДАЛКА Артем ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНО-ВЛАДНИХ ВІДНОСИН	116
МАХНОВЕЦЬ Віктор СТЕПАНЕНКО Олексій КОМУНІКАТИВНІ МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	120
ДЕМ'ЯНЧУК Анастасія РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ	123
ШУЛЬГА Ігор РАДКЕВИЧ Володимир МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СФЕРИ ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	126
КОЧУРА Максим ТРАВІН Олександр ВИРОБЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА РОЗВИТОК.....	129
ОСЬМАК Анастасія СЕРГІЄНКО Павло ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА АВТЕНТИФІКАЦІЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЖЕСТІВ І ПАСКЕЇВ	132
ТИЩЕНКО Данило ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО РИНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	135
МАЛЯРЕНКО Владислав ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	137
ГОЛОВЕЙ Михайло ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	139

н а у к о в е в и д а н н я

ЗБІРНИК ТЕЗ
III Міжнародної науково-практичної конференції

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ТА УПРАВЛІННЯ
СТРАТЕГІЧНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

POLITYKA PUBLICZNA
I ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ STRATEGICZNĄ
W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

PUBLIC POLICY AND STRATEGIC COMMUNICATION
MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

23 жовтня 2024 року

Авторська редакція

Упорядник та виготовлювач
ГО «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»
digital.gov.office@gmail.com

Підписано до друку 30.10.2024. Формат 60х84 /16. Папір офісний. Гарнітура TimesNewRoman
Спосіб друку цифровий. Ум. друк. арк. 14.18 Наклад 300